...н абалгадаа хүсэд бэлэн юун дуталданаб, юун һаад ...гээшэб? Урда жэлнүүдтэ ...алдуу эндүү гараа бэлэй? ...хонишод яагаад хонин бү... хурьга абажа шаданаб?»

# Хонин бүриһөө хурьга абая

...асуудалнууд мүнөө хони... һүниин зүүдэн, үдэрэй һа... боложо байһаниинь мэдээ...

...гээшьегүй яахаб. Малаа ...уулха, тэдэндээ үбһэ, тэ...суглуулжа абаха, хонидоо ...онь һайнаар үрэжүүлхэ, ...ень гэмтээхэгүй гэжэ орол... хонишодой хүдэлмэриин ...аргдахань ха юм. Сэхынь ...дэ, түл абалгын үедэ тэдэ...отой шалгалта гараха, мэр... шадабаряа туршаха бо...шуу.

...байдал дээрэһээ харахада, ...айнаар абаха хэрэг нэн ту... хонишодой бригадын хүдэл...өө болодог гээшэ. Нэгэ ню...аб адлихан байдалтай бай... хүдэлмэридөө хоёр ондоо...андаһан дээрэһээ нэгэнэйнь ...туранхай байжа, үсөөн ...абадаг, нүгөөдүүлынь— дүрбэн сагта хонидоо жэн...й тарган байлгажа, олон ...түлжүүлдэг ха юм.

Илангаяа ажахын тоосоондо ороһон хонишодой бригаданууд шалгарна. Тэдэнэр отарадаа даалгагдаһан сабшалангаа наг шэбхээр үтэгжүүлжэ, аргатай газартань уһалжа, жэл бүри хонидтоо хүсэд хүрэхэ үбһэ, тэжээл бэлэдхэжэ абана. Гаднаһаа туһаламжа хүлеэнгүйгөөр намарай намжаа сагһаа эхилжэ тэдэнэр хонидойнгоо байра заһабарилна, түл абалгада хэрэгтэй юумэнүүдээ түхеэрнэ.

Энэ талаар жэшээ абамаар хонишодой бригаданууд республика доторнай олон. Мухар-Шэбэрэй «Эрдэм» совхозой суута хонишон, Социалис Ажалай Герой Балдама Тугжиевна Доржиевагай даадаг ажахын тоосоото бригада байгша ондо хонин бүриһөө 3,8 килограмм нооһо хайшалаа, 100 хонин бүриһөө 95 хурьга абажа, тус бүхэниинь 23 килограммтай болгожо тушаагаа. Тиихэдээ центнер нооһоной өөрынь үнэ сэнгые түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо 42 тухэригөөр, хурьгадай шэгнүүрэй нэмэлтын центнер бүхэниие 9 түхэригөөр хямдаруулжа шадаһан байна.

Мүнөө нүхэр Доржиевагай отарынхид түл абалгадаа түгэс бэлэн болонхой. Бригадынхид өөһэдынгөө хүсөөр эхэ хонин бүридөө 1,5 центнер хүртэхөөр үбһэ, зелёнко газаагаа һүрилжэ абанхай. Эхэ хонидойнь байра хана хаяаһаан һайса шэглэгдэжэ, үүдэ үрхэнь дулаалагдажа, сонхо соожонь шэллэгдэһэн байха юм. Нялха хурьгатай хонидые илгажа хааха ута, оодон үүдэ, хаамагууд бардам хүрэхөөр бэлдэгдэнхэй. Мүн түрэхэ хонидые хээлиинь ехэ, багаар илгажа, хурьгалһануудыень сакман сакманаар хубаарилжа хааха эдеэлсэнүүд, хобоо хобтонууд бэлэн.

Теэд эдэ гол шухала хэрэгсэлнүүдһээ гадна түл абалгада жэжэ божо юумэнүүд баһал һаад хүргэжэ болохо. Тиимэһээ бригадын хонишод лаампа, фонарь олоор бэлдэнэ, керосин абана, хони, хурьгадта зүүлэхэ модон номернуудай дутаашые шэнээр хэнэ, эхир хурьгадта һү нэмэлтэ уулгаха угжа түхеэрнэ. Хурьгадай үбшэлхэдэ уулгаха, тариха эмүүдээ хүсэлдүүлнэ, ветеринарна аптечкэеэ зэһэнэ.

Гэхэтэй хамта отарын хонишод гол анхаралаа эхэ хонидтоо хандуулна. Мүнөө хонидойнгоо хээли ехэтэй боложо байхада тамирыень заашье алдуулхагүй гэжэ оролдоно. Хонидтоо үдэшэ үглөөнь үбһэ, һолоомо үгэжэ, үдэрынь һайнаар адуулна, заатагүй хоёр удаа уһална. Тиихэдээ хээлитэй хонидоо шахасалдуулхагүй, модо шулуун лээгүүр гаргажа эбэрээхэгүйе хүсэнэ.

Байгша ондо талха таряанай хомор байһые хараадаа абажа, хурьгадта эдюулхэ һайхан, нарин үбһэеэ арьбална. Эхэ хонидоо минеральна тэжээлээр дутаанагүй, нарһанай шэлбүүһэ асаржа эдюулнэ.

Иимэ оролдосотойгоор ажаллажа байһан хонишодой бригаданууд тус совхоздо олон. Тэдэнэй дундаһаа Баир Доржиевай, Бадмацырен Эрдынеевэй болон бусадай бригаднуудые онсолон тэмдэглэмээр. Эдэнэр аша үрэ ехэтэйгээр ажаллана, совхоздоо олзо доход ехээр оруулна.

Нүгөө талаараа совхозой дирекци хонишодто зохид гэр байра түхеэрхэ, тэдэнэрэй культурна эрилтэнүүдые хангаха гэжэ оролдоно. Һүүлэй жэлнүүдтэ хонишодто хэдэн шэнэ гэрнүүд баригдаа. Мүнөө түл абалгын үедэ хонишодые талха, хилээмээр хангаха, бригада бүхэндэ хурьгашадые нэмэжэ үгэхэ хэмжээнүүдые абажа байнхай.

«Эрдэм» совхоздо, мүн республикын бусад ажахынуудта хурьгад зурхэнэй балсан мяханай сайрадаг үбшэндэ нэрбэгдэжэ, олоороо гарзалдаг гээшэ. Энэнь хонишодой хэһэн ехэ хүдэлмэриие хохидуулдаг, тэдэнэй урма зоригые буруулдаг байна. Тиимэһээ колхоз, совхозуудай ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд, зоотехнигүүд энэ ушарта хонишодто туһалха, хони, хурьгадай үбшэнүүдтэй тэдэниие танилсуулжа, тэрэниие эмшэлхэ аргануудта һургаха болоно. Энэ талаар республика доторнай һайн жэшээнүүд бии. Эхэ хонидой хээлитэй байхада, хурьгалаад байха үедэнь селенээр тарихада хурьгад балсан мяханай сайрадаг үбшэндэ нэрбэгдэдэггүй гэхэ гү, али тэрэниие хүнгэнөөр дабажа гарадаг гэжэ элишэлэгдэнхэй. Тиимэһээ энэ хүдэлмэри ветеринарнуудай хиналта доро, тэдэнэй хабаадалгатайгаар хэхэ эрилтэ табигдана.

Колхоз, совхозуудай парткомууд, отделени, бригадануудай партийна эхин организацинууд түрүү хонишодой дүй дүршэлые бүгэдын шадабари болгохо, хонишодой дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, тэдэнэй культурна эрилтэнүүдые хангаха асуудалые үдэр бүриингөө анхаралда абаха уялгатай.

**Нүхэд хонишод!** Социалис Ажалай Герой Балдама Доржиевагай бригадын хонишодһоо жэшээ абажа, түл абалгаяа түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтажа, хонин бүриһөө хурьга абажа түлжүүлхын түлөө бүгэдөөрөө социалис мүрысөөндэ жагсая.


БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

# БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 302 (10362) | 1963 оной декабриин 24, вторник | Сэн 2 мүнгэн




## ЭНДЭ АЛТАН ТАРЯАН ДОЛГИЛХОЛ

РЕПОРТАЖ

ХАНГАЙ ҮНДЭР Хамар-Дабааһаа эхитэй ехэ, багашье гол горход хэдэн түмэн жэлһээ хойшо урдажа, Байгал далайн зүүн захаархи нилээд уужам газар дайдые амитанай ябаха аргагүй уһа намаг болгожорхинхой.

Тэрэ багтахи сүлхэ намаг хатаажа, үлүү уһыень тусхай ханаабаар урдахуулан, Сэлэнгэ мүрэндэ оруулха тухай хөөрэлдөөн үнинэй болодог байһан.

Одоол энэ жэлдэ тэрэнь хүсэндөө орожо, Буряадай уһанай барилгын Кабанскын участогайхидай хүсөөр мүнөө эндэ 16 километр утатай ехэ ханааб татагдаа. Мүн һаянай эндэ 20 мянган га намагай уһа ондоо тээшэнь гаргажа хатааха айхабтар ута ханааб татагдажа захалба. Газар үтэгжүүлгэдэ хэрэгтэй торф тэндэһээ ехээр абтаха юм. Участогайхид энэ эхилһэн хүдэлмэреэ ерэхэ жэлдэ гүйсэд хүсэндэнь хүргэхэ зорилготой.

Эдэ һубаг ханаабуудые гаргажа, тэндэхи намаг газарые хатаахадань ямар аша үрэтэй байха юм гэжэ һонирхохо ушартай болоно. Жэшээлхэдэ, байгша ондо гансахан Кабанскын совхоздо уһа, намагыень хатааһан багашаг газарые элдүүрилэн тарилга хэгдэжэ, гектарай 25 центнер шэниисэ абтаа. Мүн тэндэһээнь га бүриин 15—20 центнер шэмэтэй донник үбһэн хуряагдаа.

— Эндэхи газарые саашадаа бүри һайнаар элдүүрилжэ, таараха ургамалыень тарихада, улам ехэ ургаса үгэдэг болохо. Тиихэдэ дороо торфоор элбэг хүрьһэтэй энэ газарта шэнгэрүүлһэн шэбхэ гү, али минеральна үтэгжүүлгэ оруулбал, мүнөөнэйхиһөөнь 2—3 дахин дээшээ ургаса абтаха байха,—гэжэ тэндэхи мэргэжэлтэд хөөрэлдэнэ.

Партиин ЦК-гай һаяхан болоошо Пленумэй хүндэлэлдэ эндэхи хүдэлмэришэд, механизаторнууд ажалайнгаа эршые бүри шангадхаа. Газар малтадаг экскаваторай бригадын механизаторнууд Александр Волков, Василий Кузнецов, Владимир Логвиненко гэгшэд илангаяа бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлнэ.

— Зундаа хүндэ машина техникын ябаха аргагүй намаг налхи газарай мүнөө хүрөөд байхадань малтажа, ханааб гарганабди,— гэжэ экскаваторай жолоодогшо Александр Волков хэлэнэ.

Барилгын участогайхид намаг хатааха хүдэлмэри хэхэһээ гадна, мүн бургааһа шугы сэбэрлэжэ ашаглахын тула ехэ юумэ бүтээнэ. Һүүлэй 4 жэл соо Кабанскын ажахынуудай 4000 гаран гектар газарай бургааһа шугы сэбэрлэгдээд, элдэб ургамал таригдадаг болоо.

Ойрын жэлнүүдтэ хэндэшье хэрэглэгдээгүй хэбтэһэн хэдэ мянган газар эндэхи зоной аша туһада «алба хэдэг» болохонь бшуу. Тиигэжэ байгаалиһаа дайлан абаһан газарта захагүй үргэн таряан далай долгилжо, үбдэг тулама үдхэн үбһэ ногоон нэмжыжэ байдаг болохонь ха юм.

**Ф. Сорокин.**



**ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Кабанскын барилгын монтажна участогай түрүү трактористнуудай нэгэн Илья Селиванов Кабанскын совхоздо шугы бургааһа сэбэрлэһэнэйнгээ һүүлдэ тэрэнээ суглуулжа байна. 2. Тус участогай түрүү экипаж (зүүн гарһаа). А. Волков, В. Кузнецов, Г. Брыльгин, Н. Соковиков гэгшэд. Экскаваторщнгууд халаанайнгаа нормые 1,5—2 дахин дүүргэнэ.**

Фотонь авторай.

## Үтэгжүүлгэ, уһалалгада найдагдана

*...үйлэдбэриин управлениин Чисаанын совхозой ...ор Ц. Ж. БАЗАРЖАПОВ иигэжэ хөөрэнэ:*

...Л ПАРТИИМНАЙ ЦК-гай ...нум һаяхан боложо дүүрэ...ин промышленностиие түр...үгжөөһэнэй үндэһөөр хүдөө ...эрид дэбжээхэ, арад зо...һуудал улам һайжаруулха асуудалнуудай тэндэ зүбшэн ...эниинь мэдээжэ.

...эй түүхэтэ материалнууд...ю малшад, механизаторнууд, ...эднай айхабтар анхарал...анилсажа байна. Энэньшье ...й. Юуб гэхэдэ, орон дотор ...на үтэгжүүлгэ, мүн адуу... тэжээлдэ хэрэглэгдэхэ хи...лнүүд элбэгээр гаргагдажа, ...ахын хүгжэлтэдэ ехэхэн ...үлхэнь ха юм.

...й жэлнүүдтэ манай совхо...минеральна үтэгжүүлгэ зү...эглэн, тараалангай ургаса ...лхын тула бага бэшэ хү... хэжэ байна.

...баян ургаса хуряадаг суу...рузашан Дмитрий Иванович ...эй звено наг шэбхын ха... минеральна үтэгжүүлгэ хэ...һайн үрэ дүн туйлана. Жэ... байгша ондо тэдэнэр 230 ...тар газарайнгаа га бүридэ ...шэбхэ зөөгөөд, кукуруза ...гектарай 1,5 центнер су... оруулалсаа. Мүн ургасын ...оронд охиие элдүүрилхэдээ, ...70—80 килограмм ам...елитрээр, нэмэлтэ тэжээл ...м. Тиигэжэ газараа зүбөөр ...энэй ашаар, сагай улари...мжагүй байһан энэ жэлдэ... Грешилов бүхы полиин ...дунда зэргээр 250 цент...руза ургуулаа. Харин һай...һан газарһаа гектарай 300 центнер хүрэтэр ногоон намаан хуряагдаа.

Тиигэбэшье минеральна үтэгжүүлгэ ажахымнай бүхы эрилтые үшөөл гүйсэд хангахаар үгтэнэгүй. Мүнөө дээрээ ехэ элбэгээр үгтэхэшьегүй байһаниинь элитэ. Теэд минеральна үтэгжүүлгэ бага хүртэбэ гээд, миин һууха ёһогүй ха юмбибди.

Совхозой алишье отделениин тараалан, сабшалан дээрэ илангаяа наг шэбхэ һайса гаргажа үтэгжүүлхэ арга боломжо ехэ. Тиимэһээ үдэр хоног гээнгүй, мүнөө эндэхи отделениин механизаторнууд түрүү кукурузашан Д. Грешиловэй хүтэлбэрээр тараалан дээрээ наг шэбхэ гаргажа эхилһээр үнинэй. Бүхыдөө 2000 тонно шэбхэ зөөгдөө. Эндэ «ДТ-54» түхэлэй 2 трактор, «Беларусь» түхэлэй 4 трактор хүдэлнэ. Мүн Жаргаланта, Дундада, Үлзытын тараалан дээрэ тэндэхи горходой уһаар тошон халяажа захаланхай. Ерэхэ жэлдэ энэ звеногойхид 200 гектарта кукуруза, 20 га дээрэнь саахарай свёкло, 50 гектарта горох тариха байха. Бүхы тараалан дээрээ 20 тонноһоо бага бэшэ шэбхэ гаргаха зорилготой.

Тэрэшэлэн совхозой бүхы отделениинүүдтэ сабшалан һайжаруулхэ, уһалагдадаг газараа ехэ болгохо хүдэлмэри хэхээр хараалнабди. Жэшээлхэдэ, ажахыдамнай хамта 13 мянган га сабшалан бии нэрэтэй. Теэд сэхыень хэлэхэдэ, тэрээнһээ 4—5 мянган гектарынь оройдоо хэрэглэгдэнгүй шахуу хэбтэнэ. Юуб гэхэдэ, энэмнай ехэнхидээ уһа намаг болошоһон, боролжо бургааһа ургашаһан, үгышье һаа—болдог дошо болошоһон газар байна. Эдэ бүгэдые хараада абажа, 1964—65 онуудай туршада 500 гектар сабшалангай бургааһа сэбэрлэн ашаглахабди. Үшөө 1000 га газарай намаг хатааха, хубхэнгыень сэбэрлэхэ болонобди. Мүн энэ хоёр жэл соо бүхы сабшалангайнгаа 7000 гектарынь жэлэй ямаршье сагта 2—3 дахин уһалагдадаг болгохоор шиидээбди. Тиихэдэ бага ургасатай 900 га сабшалангай гектар бүридэ 20 тонно шэбхэ гаргаад, үтэгжүүлхэбди. Бэшэшье сабшалангаа борнойлжо, дисковани хэжэ, ургасыень али болохоор дээшэлүүлхэ байһамнай элитэ.

Нуга сабшалан һайжаруулха эдэ хараа зорилгонуудаа дүүргэжэ шадабалнай, мүнөө абтадагһаань хоёр дахин ехэ гэжэ гү, али 100—120 мянга хүрэтэр центнер үбһэ ойрын 2—3 жэлдэ бэлэдхэдэг болохо арга бии.

Хараалһан бүхы хүдэлмэреэ өөһэдын хүсөөр бүтээжэшье шадахабди. Гансал һубаг ханааб татаха, газарай нюруу жэгдэлхэ түхеэрэлгэтэй, хүсэ ехэтэ 1—2 трактор хэрэгтэй болоно. Газарай нюруу тэгшэлхэ, бургааһа боролжо үндэһөөрнь хюһажа хаяха пресс-барабан, гредер гэхэ мэтэ хэдэн машина, түхеэрэлгэ энэ жэлдэ худалдажа абаабди.

Тараалан, сабшалангайнгаа бодото эзэд боложо, ажахын тоосоондо ороһон хонишод, малшад, механизаторнууднай нэгэшье үдэр гээнгүй, даажа абаһан газараа үтэгжүүлхэ, тэндээ саһа тогтоохо, тошон халяаха хүдэлмэри ябуулжа байна.

## Мянган литрээр үлүүлбэ

...шан Бадма-Сырен Сынденовна Сага...аянай совхозой Харбяатын фермэ ...нинэй хүдэлнэ. Социалис мүрысөөндэ ...тэйгээр хабаадалсажа, горитой ам...туйлаа. Жэлэй эхинһээ хойшо арба ...а соо даадаг үнеэдһээ 28 мянга гаран ...һаагаа. Тиигэжэ жэлэйнгээ түсэбые ...трээр үлүүлэн дүүргэбэ. Түрүү һаа...нүхэр Саганова ажалаараа жэшээ харуулхын хажуугаар өөрынгөө баян дүршэлые залуу һаалишадта дамжуулан үгэдэг заншалтай. КПСС-эй ЦК-гай Пленумые ажалай эрхим бэлэгээр угтаад, урма зоригтойгоор ажаллажа байнхай.

— Энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 2 мянган литр һү һаахаб,—гэжэ омогтойгоор мэдүүлнэ.

**С. Ардуев.**

## Мочевинын ашые мэдэнхэйбди

Мүнөө партиин ЦК-гай Пленумэй удха түгэлдэр материалнуудтай хото, хүдөө нютагай хүн бүхэн угаа ехэ анхаралтайгаар танилсажа байна.

Энэньшье бүгэдэндэ ойлгосотой. Түрэл партимнай оронойнгоо хүдөө ажахые бүри хурданаар хүгжөөхэ, арад зонойнгоо ажабайдал баян дэлгэр, болбосон һайн болгохо тушаа баһа нэгэ тон шухала асуудал табиба ха юм. «Химиин гээшэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие эрид хүгжөөхэ хүсэ ехэтэ арга мүн. Эхэ орон дотороо эдеэ хоолой зүйл элбэг дэлбэг болгохо тон шухала зорилго шиидхэхэдэмнай ёһотой һайн түлхюур боложо үгэхэ» гэжэ Н. С. Хрущев элидхэл соогоо онсолон тэмдэглэнэ.

Энэ элидхэлые анхаралтайгаар уншаад байхадаа, химиин промышленностиие түргэнөөр хүгжөөжэ, Эхэ оромнай коммунизм тээшэ дабшаха замдаа үшөө ехэ алхам хэхэ байһандань үнэн зүрхэнһөө баясамаар. Абаад үзыт. Мүнөө колхоз, совхозуудта минеральна үтэгжүүлгэһээ эхилээд, синтетическэ болон микро-зүйлнүүдые улам үргэнөөр хэрэглэн, ороо һо тарияанай, бусадшье ургамалнуудай ургаса эрид дээшэлүүлхэ, адууһа малһаа ашаг шэмэ элбэг ехээр абаха бшуу.

Илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ хаа хаанагүй синтетическэ карбамид гэхэ гү, али мочевинэ гэдэгые малай тэжээлдэ холёод эдюулжэ, һайн үрэ дүн туйлагдана. Юуб гэхэдэ, үбһэ тэжээл хэдышье ехээр гаргашалхада, тэрээндэнь элдэб белок, витамин. гэхэ мэтэ зүйлнүүдэй дутамаг дээрэһээ малай ашаг шэмэ өөдэтэй дээшэлдэггүй. Тиимэһээ энээндэ химиин зүйл хэрэглэхэ ёһотой болоно. Жэшээлхэдэ, манай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Баян голой февмынхид нёдондо үбэлдөө һаамхай үнеэдтэ силостэй, мүн талха таряанай зүйлтэй мочевинэ холилсоод эдюулжэ, урдынхиһаа хараа байса ехэ һү һаагаа. Мүнөө артелиимнай һаалишад һү һааха, гүрэндэ худалдаха түсэбөө бүри ноябрь һарада дүүргээ.

Тиин гансахан мочевинын ашаар ехэ һүн һаагдаа гэхэ болоо һаа буруу. Тиигэбэшье энэ зүйл малай ашаг шэмэ дээшэлүүлгэдэ ехэ туһатай байһаниинь элитэ. Байгша ондо намартаа 6—7 тонно мочевинэ худалдажа абаа һэмди. Мүн кукурузын ургамалаар силос дарахадаа, 1000 тоннодонь 4 тонно тухай мочевинэ холилсообди. Энээнэй ашаар силосэй шанар бүри һайн болоо гэжэ малшад хөөрэлдэнэ. Эдэ үдэрнүүдтэшье фермэнүүд һаамхай үнеэдтээ мочевинэ эдюулжэ, һү яһала горитой абана. Саашадаа малай тэжээлдэ оруулалсаха тиимэ мочевинэ ехээр гаргаха хэмжээнэй абтажа байһанда малшад баярлана.

Гэхэтэй хамта холын хойто гэжэ тоологдодог Баргажан, Хурамхаан нютагта тараалан дээрэ минеральна үтэгжүүлгэ үшөөл багаар хэрэглэгдэнэ. Юуб гэхэдэ, тэрэниие зөөхэдэ гаргаша ехэ гарадаг. Тиигээдшье тэрэнь манда хүртэнгүй, ехэнхидээ республикын бусад аймагуудта үгтэшэдэг гээшэ. Харин минеральна үтэгжүүлгэ зөөхэ тусхай транспорт бии болгохо, тэрэниие хадагалха складуудые газар газарта бариха гэжэ Н. С. Хрущевой дурадхаһаниие ехэтэ һайшаамаар. Тиигэбэл, жэшээнь, Баргажанай адаг гү, али Баргажан тосхондо тиимэ складуудые бариад, минеральна үтэгжүүлгэ болон бусад хэрэгсэл уһан замаар зөөжэ асархые бэлдэхэ аргатай байна. Тэрэниие саашадань ажахынуудта хубаарилжа үгэхэдэ таатай болохол.

**Л. Раднаев,**

Баргажанай үйлэдбэриин управлениин Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

## БҮХЭСОЮЗНА КОНКУРС

1964 ондо СССР-эй ВДНХ-да табигдаһан наука, техникын болон түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые хэблэлдэ һайнаар харуулха бүхэсоюзна конкурсые СССР-эй арадай ажахын туйлалтануудай выставкын соведэй комитет, СССР-эй Журналистнуудай союзай правлени соносхоо.

Түбэй, республиканска болон нютагай газетэ, журналнууд болон тэдэнэй авторнууд конкурсдо хабаадалсажа шадаха байна.

Газетэ, журналнуудта толилогдоод конкурсдо эльгээгдэхэ материалнууд хадаа выставкэдэ хабаадаха эрхын түлөө мүрысөөнэй темые харуулха, ВДНХ-да табигдаһан бүхы шэнэ, түрүү юумэнүүдые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгэдэ туһалха, выставкэдэ хабаадагшадай дүй дүршэлые, выставкын павильонууд соо табигдаһан наука, техникын туйлалтануудые тайлбарилха зэргэтэй.

Конкурсдо илагшадта СССР-эй ВДНХ-гай дипломууд, выставкын алтан, мүнгэн, бронзо медальнууд, тэрэшэлэн СССР-эй Журналистнуудай союзай грамотанууд, мүнгэн шангууд барюулагдаха юм.

ВЦСПС-эй Президиумдэ

## Шэнэ табан жэлэй проект зохёолгодо профсоюзуудай хабаадалсалга тухай

«1966—1970 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэбэй проект зохёолгодо профсоюзна организацинуудай хабаадалсалга тухай» тогтоол ВЦСПС-эй Президиум гаргаһан байна.

Энэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахыень профсоюзуудай соведүүд болон комитедүүдтэ дурадхагдаа. Саг үргэлжын үйлэдбэриин зүблөөнүүд, шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй соведүүд, нормо зохёолгын, экономическа шэнжэлэлгын талаар олонитын хүсөөр байгуулагдаһан бюронууд, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай бусад зохёохы нэгэдэлнүүд энэ хүдэлмэридэ хабаадуулагдаха ёһотой. Үйлэдбэриин хүсэ бүри һайнаар ашаглажа, продукци элбэгээр гаргаха, хии гаргашануудые зайсуулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, юумын шанар һайжаруулха, өөрынь үные хямдаруулха хэрэгтэ түсэбэй проект зохёохо доо анхарал хандуулха хэрэгтэй.

Гол шэглэлнүүдээр хамтадхамал дурадхалнуудые, республикануудай, областьнуудай болон экономическа захиргаанай районуудай арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбүүдые профсоюзуудай республиканска, хизаарай болон областной соведүүд совнархозуудтай хамта хаража үзэхэ ёһотой.

## „Түхэреэн столой“ конференциин дүнгүүд

«Түхэреэн столой» наймадахи конференци декабрь һарада Москвада болоо. Европын социалис оронуудай делегадууд, гэрэшэлэн Великобританиин, Франциин, Италиин бусад баруун оронуудай правительственна болон оппозиционно партинуудай түлөөлэгшэд энэ конференцидэ хабаадаа.

Уласхоорондын байдалай тон шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэжэ, зарим асуудалаарнь нэгэн һаналтайгаар шиидхэбэринүүд баталан абтаа.

НАТО-гой гэшүүн гүрэнүүдэй болон Варшавска договорой оронуудай хоорондо бэе бэедээ добтолон оролсохогүй тухай хэлсээ баталха; Европын түбтэ, мүн бусад районуудта ядерна зэбсэггүй зононуудые байгуулха; гэнтэ добтолхо ябадал зайсуулха зорилготой хэмжээнүүдые абаха гээшэ уласхоорондын шахардуу шанга байдал һуларуулха талаар ойрын зорилго болоно гэжэ конференцидэ хабаадагшад тоолоно.

Ядерна зэбсэг дэлгэрүүлхэгүй тухай, тусхайлбал эли болон далдашье аргаар Германиин армида иимэ зэбсэг үгэхэгүй тухай асуудалые конференцидэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэһэн байха юм.

Буу зэбсэг бүгэдэ нииитээрэ, хүсэдөөр хуряаха ябадал зургаан жэлэй турша соо дүүргэхэ түсэб зохёогдоод, 18 гүрэнэй түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн Женевэдэхи комитедтэ эльгээгдэхэ болоо.

Лаостохи байдалай үшөө гуримшуулагдаагүй байһанда һанаагаа зобожо байһанаа уулзалгада хабаадагшад элирхэйлэн мэдүүлээ. 1962 ондо Женевскэ хэлсээ баталһан гүрэнүүдые энэ хэлсээгээ дары дүүргэлтэ болгохыень конференцидэ хабаадагшад уряалһан байна.

Уласхоорондын экономическа харилсаа һайжаруулха, дэлхэйн худалдаа наймаа үргэдхэхэ тухай, соёл культурын холбоо байгуулха тухай резолюциие конференци баталан абаа.

Иимэ 9-дэхи уулзалгые ерэхэ жэлдэ Флоренцидэ үнгэргэхые Флоренци городой мэр Ля Пира (Итали) дурадхаа.

(ТАСС).

**СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ**

**1963 оной декабриин 29-нэй амаралтын үдэрые декабриин 31-нэй вторнигто болгохо гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Совет тогтоогоо.**

Олониитын хүсэн

# һайн дураараа, һайхан сэдьхэлээрээ...

Сахил журам муутай үхибүүдые заһаруулан хүмүүжүүлхын тулала гү, али хамтадаа ажаллажа байһан ханинартаа «сэдьхэлэй шэмэг, сээжын баяр» болгохоор һонин зүйлнүүд тухай хөөрэжэ үгэхын тулада һайн сэдьхэлээрээ оролдодог, урагшаа һанаатайшуул хаа хаанагүй олон ха юм даа. һайн дураараа хүдэлдэг иимэ хүмүүжүүлэгшэд, соёлшодой хэмгүй ехэ, туһатай хүдэлмэри хэжэ байһаниинь ойлгосотой.

Иимэ эдэбхитэд ажалһаа сүлөөтэй сагтаа һайн сэдьхэлээрээ ниитын хүдэлмэридэ — партийна, советүүдэй, профсоюзуудай, комсомолой, ажахын эмхи зургаануудта туһалдаг ниитын эмхинүүдтэ ажал хэдэг гээшэ. Манай республика дотор 7 мянга гаран ниитын һайн дуранай эмхи зургаанууд хүдэлжэ байдаг юм.

Партийна, хүмүүжэл болбосоролой хүдэлмэридэ олониитэ эдэбхитэд үргэнөөр хабаададаг боложо байна гээд нүхэр Н. С. Хрущев заагаа бэлэй. Түлбэритэй партийна хүдэлмэрилэгшэд үсөөрүүлэгдэхэ зэргэтэй. Энээнтэй хамта олониитэ ажалшадые партиин зүгһөө ударидаха хэрэг улам шангадхаха зорилгоор партийна хүдэлмэридэ штатна бэшэ хүдэлмэрилэгшэд улам улам олоор хабаадуулагдаха болоно. Тиигэжэ партийна организацинууд ниитээрээ ударидалгын эмхи зургаание хүгжөөхэ хэрэгтэ үльгэр жэшээ харуулха зэргэтэй гээд партиин XXII съездын шиидхэбэринүүд соо бэшээтэй.

...Зэдын вольфрам-молибденэй комбинат. Эндэхи партийна комитедэй дэргэдэ олониитэ эдэбхитэдһээ бүридэһэн соёл сурталай Совет хүдэлжэ байнхай. Кадрнуудай таһагай начальник Г. Т. Мурчин энэ соведэй түрүүлэгшээр ажаллана. Олон ондоо удхатай асуудалнуудые шиидхэхэ байһан туладаа тус совет хэдэ хэдэн секцинүүдые байгуулаа. Жэшээнь, политическэ һуралсалай, экономикын, ниитэ ойлгуулалжын, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэри эрхилхэ, лекционно пропагандын секцинүүд байгуулагданхай. Соёл сурталай соведэй секци бүхэндэ 10—25 эдэбхитэд хабаадана.

Соёл сурталай совет тодорхой түсэбэй ёһоор ажал хүдэлмэреэ ябуулдаг. Бүхы секцинүүд горнягуудай дунда эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулжа эхилэнхэй.

Лекторнүүдэй секци Зэдын комбинадтахи лекторнүүдэй, элидхэлшэдэй, «Знани» бүлгэмэй хүдэлмэри ударидадаг юм. Секциин заседани дээрэ лекцинүүд, элидхэлнүүд болон хөөрэлдөөнүүдэй тема зүбшэдэг, тэдэнэй удха тухай хэлсэдэг байна. Ажалшадай дунда уншагдаха лекци, элидхэлнүүдэй удха зүбшэн хэлсэхын тулада инженернүүд, техникүүд хабаадуулагдадаг гуримтай. Мүнөө жэлдэ эндэхи элидхэлшэд комбинадай бүхы цехүүд, таһагуудта, Закаменск городой эмхи зургаануудта олон ондоо темээр лекци, элидхэлнүүдые уншаһан байна. Энэ жэлдэ тус секциинхид 600 гаран лекци, элидхэл үнгэргэһэн байна. Комбинадай кадрнуудай таһагые даагша нүхэр Г. Т. Мурчин, леспромхозой начальник Я. Г. Лысенко, барилгын материалнуудай цехэй начальник В. И. Гурулев, комбинадай главна механик И. А. Могильников, энергын цехэй начальник С. М. Юзов болон бусад лекци уншаха хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг болонхой.

Политическэ һуралсалай жэлэй эхилхэтэй хамта соёл сурталай соведэй политическэ, экономическа секци һуралсал эмхидхэхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Үнгэргэгдэдэг хэшээлэй гол удхые шалгадаг, пропагандистнарта бодото туһаламжа үзүүлдэг байна. Үнгэргэгдэхэ хэшээлнүүдэй темэ бүхэндэ литература бэлэдхэгдэдэг, теориин шухала шухала асуудалнуудаар методикын заабари үгэдэгөөрөө ехэ һайн.

Ниитын организацинуудай хүдэлмэрие зүбөөр ударидаад, үдэр бүриин анхарал хандуулаад байхада ажахыда түлхисэ болодог байһаниинь ойлгосотой.

Улаан-Үдын модоной заводой саг үргэлжын үйлэдбэриин зүблөөнэй, техническэ Соведэй, партийна шалгалтын комиссиин хүдэлмэриин үльгэр жэшээ дээрэһээ энээниие харуулжа болоно. Нүхэр Ф. А. Тюрюхановай ударидадаг экономикын талаар тобшолол хэдэг ниитын бюрогой эдэбхеэр үйлэдбэриин гол шухала гаргаша удэр бүри тоологдожо продукциин өөрынь үнэ сэн гаргагдадаг болонхой. Иимэ тодо һонор тоо бүридхэлэй ашаар цехүүдэй начальнигууд, мастернууд ажал хүдэлмэреэ хаһа саг соонь шэнжэлжэ, яаралтай хэмжээ абаха аргатай болоо. Энэ бюрогой бодомжотой түсэб табижа хүдэлһэнэй ашаар тобшолол хэжэ, шэнэ шэнэ арга боломжонууд элирүүлэн хэрэглэгдэнэ. Тохёолдоһон дутагдалнууд дары сагтаа усадхагдана. Энэнь продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулха хэрэгтэ ехэ туһатай байна.

Модоной заводтохи саг үргэлжын үйлэдбэриин зүблөөн (түрүүлэгшэнь нүхэр Федоров) һайнаар хүдэлдэг алдартай. Техническэ дэбжэлтын, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй, ухаалан зохёогшодой дүй дүршэл, заводой түсэблэлгэ, салин хүлһэнэй, техническэ нормо табиха тушаа асуудалнууд квартал бүхэндэ зүбшэн хэлсэгдэдэг болонхой.

Тус заводто захиргаанай ажал ябуулга хинан шалгаха гурбан комисси байгуулагданхай. Эдэ комиссинууд тодорхой түсэб табинхай, тэрэнээ бэелүүлдэг юм. Партийна хиналтын комиссиин үүсхэлээр заводто һара бүри техникын аюулгүйе сахиха үдэр тогтоогдонхой.

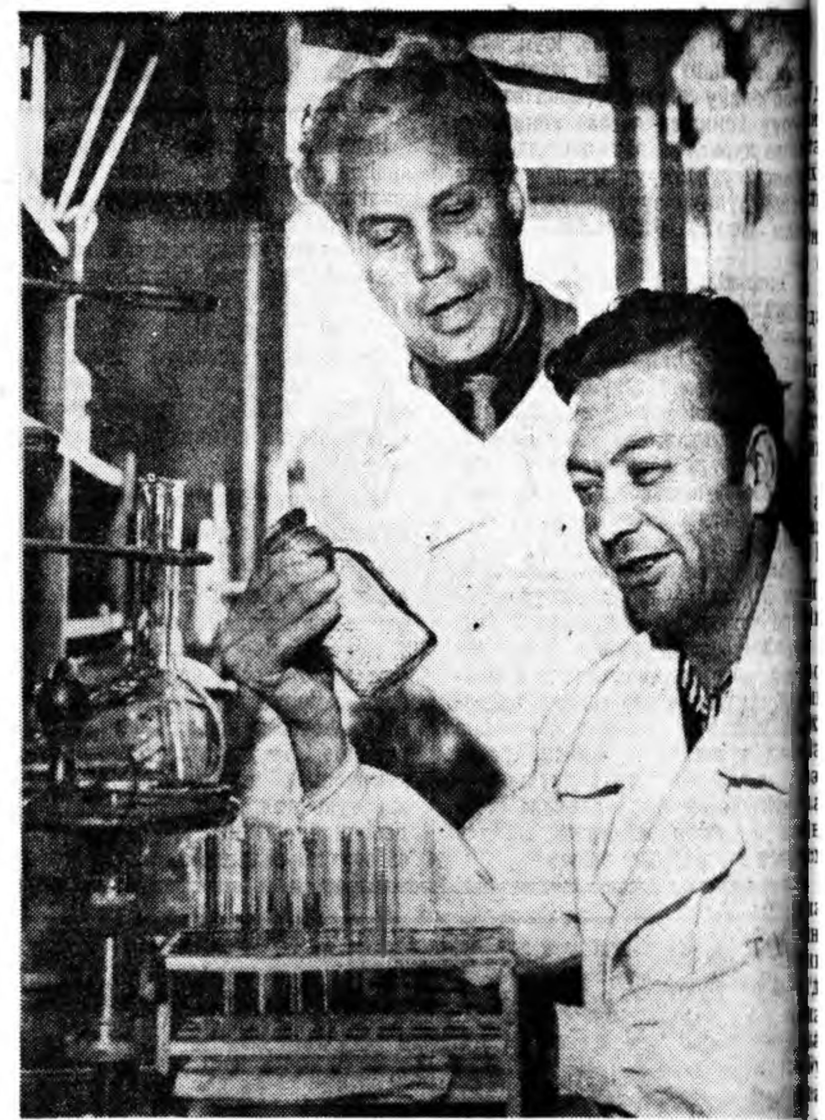
Олониитэ эдэбхитэдэй хүсөөр радио дамжуулгын комитет байгуулагдаад, хүдэлжэ байдаг болоо. Модоной заводой инженернүүд, техникүүд, хүдэлмэришэд энэ комитедтэ оронхой. Цехүүдтэ радио дамжуулга эмхидхэгдэнэ. Эдэбхитэд—радио дамжуулагшад үдэр бүри һони һонин материалнуудые дамжуулжа, нүхэдөө һонирхуулна. Түрүү хүдэлмэришэд, цехүүдэй начальнигууд, мастернууд болон бусад дүй дүршэл тухайдаа заводойнгоо радиогоор үгэ хэлэдэг болонхой. Мүн экономикын, политикын асуудалнуудаар, бусадшье темээр дамжуулга эмхидхэгдэдэг.

Нүхэр С. Д. Юговэй хүтэлбэрилдэг модоной заводой лекторнүүд цехүүдэй хүдэлмэришэдэй дунда, Сосново, Ждановай нэрэмжэтэ тосхонуудай ажалшадай дунда ойлгуулалжын ехэ хүдэлмэри ябуулжа байдаг юм. Шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ тухай, «ажал хээгүй хүн—ама хооһон», арьбалха гээшэ ажалшадай байдал һайжаруулха шухала нүхэсэл мүн гэхэ мэтын темээр лекцинүүд бэлэдхэгдээ.

Коммунис сурталай талаар туйлагдаһан эдэ бүгэдын амжалта хадаа модоной заводой партийна комитедэй, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө ниитын эмхинүүдые шадамар бэрхээр ударидаһанай аша үрэ мүн.

Олониитэ эдэбхитэд хүмүүжүүлгын, партийна хүдэлмэридэ улам улам олоороо, эдэбхитэйгээр хабаададаг боложо байна. Хүдөөгэй үйлэдбэриин болон промышленна зонын парткомуудай дэргэдэ олониитэ эдэбхитэдһээ бүридэһэн штатна бэшэ промышленна, эмхидхэлэй, соёл сурталай, хүдөө ажахын, барилгын болон бусад таһагууд байгуулагдаад, хүдэлжэ байдат. Эдэ бүгэдэ хадаа коммунизмын үе сагай шэнжэ тэмдэгүүдэй мүндэлэн гаража байһыень гэршэлнэ.

**Г. СЕРГЕЕВ,**
КПСС-эй обкомой соёл сурталай таһагай инструктор.



УЗБЕГЭЙ ССР. **Дунда Азиин научна шэнжэлгын институ... эрдэмтэд Б. Г. Алеев, В. М. Бахадиров гэгшэд тарияанай бу... үбһэ үгы хэхэ шэнэ гербицидүүдые бии болгоо. Зураг дээрэ: ... Алеев, В. М. Бахадиров лаборатори соогоо.**

ТАСС-ай фотохронико.

# АГИТАТОРАЙ АЖАЛ ХҮНДЭТЭЙ

Цехэй улаан булан соо хүнүүд олоороо сугларанхай. Тэдэнэй дунда үндэр наһатайшье, залуушье хүдэлмэришэд бии. Инструментальна цехэй партийна эхин организациин секретарь Геннадий Максимович Соломыховой хөөрөөе сугларагшад ехэ ханамжатайгаар шагнажа, ойлгоһон, дуулаһан тоо, баримта, жэшээнүүдээ блокнодуудтаа, тетрадьтаа анхаралтайгаар бэшэжэ абанад....

һара бүхэндэ агитаторнуудай иимэ семинар Улаан-Үдын Ленинэй орденто локомотиво-вагон заһабарилгын заводой үйлэдбэриин түрүү участогуудай нэгэн болохо инструментальна цехтэ үнгэргэгдэнэ.

Коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэтэй энэ цехэй хорин гаран коммунистнууд агитационно-ойлгуулалжын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Эндэхи агитатор бүхэндэ тусгаар участок даалгагданхай.

— Долоон үдэрэй туршада даалаһан участогтаа заабол нэгэ—хоёр дахин ошожо, парти, правительствын тогтоолнууд гү, али мүнөөнэй уласхоорондын байдал тухай ажалшадтай хөөрэлдөө үнгэргэнэбди, —гэжэ цехэй түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн, коммунис ажалай ударник, агитатор Борис Захарович Поздеев хөөрэнэ.

Эндэхи хорин дүрбэн агитатор КПСС-эй Центральна Комитедэй декабриин Пленумэй материалнууд тухай, мүн түүхэтэ долоон жэлэй табадахи жэлые ажалай ямар амжалтаар үнгэргэхэ тухай, ороной болон гадаадын гүрэнүүдэй һонин тухай хоёр зуу гаран хөөрэлдөө цехэйнгээ хүдэлмэришэдтэй, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, үбгэд, хүгшэдтэй һүүлэй хоёр һарын туршада хэһэн байха юм. Агитаторнууд Е. Г. Курочкин, И. Н. Касторнов, А. М. Петров, цехэй начальник И. И. Воронин гэгшэдэй хөөрэлдөөнүүдтэ хүнүүд олоороо сугларжа, һонирхон шагнадаг.

Заводой цехэй туйлажа байһан амжалтые агитаторнууд ажалшадта хөөрэжэ үгэдэг, мүн ямар дутуу дунданууд, хүдэлмэриин бэрхэшээл дайралданаб гэжэ мэдээсэдэг юм. Энэ цехэйхид байгша оной туршада һара бүхэнэйнгөө даабарине 110—115 процент дүүргэнэ. Цехэй коллективэй ажалай энэ амжалта соо агитаторнуудай ехэ хубита оролсоно гэжэ тэмдэглэмээр.

Коллективэйнгээ уялгые нэрэтэй солотойгоор бэелүүлхын тула агитаторнууд эмхидхэлэй болон ойлгуулалжын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Жэшээлхэдэ, түрүү агитаторнуудай нэгэн—цехэй штамповочно участогай мастер Александр Максимович Петров үйлэдбэриин доторой арга боломжо элирүүлһэнэй ашаар байгша оной ноябрь һарын түсэбые участогаараа 105 процент дүүргэһэн байбал, декабриин түсэбые 108 процентдэ хүргэхэ зорилготойгоор ажаллана.

Семинар, зүблөөнүүдэй хажуугаар агитаторнуудта һара бүри уласхоорондын байдал, парти, правительствын түүхэтэ шиидхэбэринүүд тухай лекци, элидхэлнүүд уншагдана, ойлгуулалжын хүдэлмэриин ябаса, онол арга тушаа партийна суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, мүнөө жэлэй арба нэгэ һарын турша соо агитаторнуудта арба гаран лекци уншагданхай. Тиихэдэ «Ажалшадай дунда хөөрэлдөө хайшан гэжэ үнгэргэнэбиб» гэһэн агитатор Е. Г. Курочкинай, «Ойлгуулалжын хүдэлмэридэ тоо, баримтануудые хэрэглэхэ арганууд тухай» гэһэн агитколлективэй хүтэлбэрилэгшэ Г. М. Соломыховой элидхэлнүүд партийна нэмэл суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

**Д. Шагдуров.**

# Таряалангай газарай шанар шэнжээр үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ

Таряалангай газарые үрэжэл шанартай болгожо, орооһо тарияанай, бусад ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхэ шухала зорилго партимнай табиба. Энээниие бэелүүлхэдээ ажахынууд түбхын түрүүн таряалангай газарай хүрьһые, шанарыень һайса шэнжэлэн үзэхэ, поли бүхэндэ ямар үтэгжүүлгэ оруулагдаха байһыень хараада абажа хэрэглэхэ ёһотой.

Гэхэтэй хамта, мүнөө үедэ республикын колхоз, совхозууд ямар хүдэлмэридэ онсо анхарал хандуулхаб гэхэдэ:

### 1. ГАЗАР ШЭНЖЭЛХЭ КАРТАНУУД ХЭРЭГТЭЙ

Газар таряалангай шанарые шэнжэлэн үзэхын тулада ажахы бүхэн томо масштабай карта, картограмматай байха ёһотой. Карта хадаа колхоз гү, али совхозой бууса шадархи газарай шанарые, илгааень харуулдаг юм. Картограммань тэрэ газарай ямараар эдлэгдэжэ байһаниие харуулна. Газар шэнжэлхэ тиимэ картографическа материалнуудта тайлбари үгэһэн тусгаар тэмдэгүүд саарһан дээрэ бэшэгдэжэ байдаг. Тэрээндэ газарай хүрьһэнэй шанар, мүн бии байһан элдэб бодосуудынь ороно.

Манай республика дотор 80 колхоз, совхозуудта шэнжэлхы хүдэлмэри ябуулагдажа, картанууд зохёогдоһон байгаа. Энэ шухала хүдэлмэри 31 ажахыда 1965 он болотор дүүргэгдэхэ ёһотой юм. Газарые шэнжэлхэ тусхай материалнуудые бэлдэхэдээ, агрономууд болон ажахын хүтэлбэрилэгшэд поли бүхэнэй онсо илгаае хаража, саашадаа агротехническэ хүдэлмэри зохидоор ябуулха болоно.

Мүнөө юун хэлэгдэхээр бэ гэбэл: олонхи ушарта мэргэжэлтэд карта, картограммануудые бодото дээрэнь хэрэглэнэгүй. Зарим ажахынуудта (жэшээлхэдэ, агрономуудай һэлгэгдэжэ байдаг ажахынуудта) шэнжэлхы хүдэлмэри ябуулжа байһан хэрэг дансануудыень олохоньшье бэрхэтэй.

Мүнөө хүдөө ажахыда хими үргэнөөр хэрэглэхэ саг болобо гээшэ. Ушар тиимэһээ газарай шанар шэнжэлхэ хүдэлмэри хаа хаанагүй ябуулагдаха, — полинуудай хүрьһэнэй шанарые, ямар хэмжээтэй азот, фосфор, калий гэхэ мэтын бодосуудтай байһыень шухала болоо һаань дахин тодорхойлогдохо. Тиигэбэл, минеральна үтэгжүүлгэ зүбөөр хэрэглэжэ шадахабди.

### 2. АЖАХЫ БҮХЭНДЭ—ЛАБОРАТОРИ

Ажахы бүхэндэ агрохимическэ лабораторинуудые байгуулха тухай КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ хэлсэгдэһэн байна. Нютаг нютагуудта агротехническэ лабораторинууд бии болгогдобол, шэнжэлхы хүдэлмэри ябуулхада зохисотой. Эдээниие нэн түрүүн ажахынуудай агрономууд эмхидхэхэ ёһотой.

Агрохимическэ лабораторинууд шухала хэрэгсэлнүүдээр — реактивууд, техническэ болон аналитическэ шэгнүүрнүүд, юумэ халаадаг приборнуудаар, мүн бусад аппарадуудаар хангагдаха зэргэтэй. Тиимэ лабораторинууд газарай хүрьһэ шоройе, азот, фосфор, калий, мүн газарай дабһалигые шэнжэлэн үзэхэ хэрэгсэлнүүдтэй байха болоно бшуу.

Зүгөөр колхоз, совхозуудта эмхидхэгдэһэн иимэ агрохимическэ лабораторинууд таряалангай газарай шанарые зүбөөр элирүүлжэ, ямар полидо ямар зүйлэй үтэгжүүлгэ хэрэглэгдэхэ, хэды хэмжээгээр оруулагдаха байһаниень наринаар тодорхойлхо аргатай.

Манай Буряадай эрхэ байдалда газар таряалан заабол үтэгжүүлэгдэхэ ёһотой. Тиихэдэ нютаг нютагуудта ондо ондоо үтэгжүүлгэ хэрэгтэй боложо магад. Жэшээлхэдэ, газар таряалангай шанар шэнжые хараа һаа, Захааминай аймагта голдуу кали, азот элбэгтэй үтэгжүүлгэ хэрэгтэй. Хатуу хүрьһэтэй, боробтор шоройтой газартай Кабанскын аймагта азот, фосфор ехэтэй үтэгжүүлгэ таараха. Бусадшье аймагуудта баһал тиигэжэ шэнжэлэгдэхэ болоно.

### 3. НАГ ШЭБХЭ ЕХЭЭР ХЭРЭГЛЭЕ

Минеральна үтэгжүүлгын хажуугаар наг шэбхэ хэрэглэхэ шухала. Юуб гэхэдэ, республикымнай ажахы бүхэн энээниие ехээр хэрэглэхэ аргатай. Хэрбээ колхоз, совхозууд наг шэбхэ зүбөөр хэрэглэдэг, тэрээгээр компост... дые бэлдэдэг болоо һаа, ху... ажахын ургамалнуудай ү... сые горитойгоор дээшэлү... бшуу.

Наг шэбхэ азот, фосфо... зүйлнүүдтэй байдаг тула... нашье, ямаршье аймагу... ехээр хэрэглэгдэхэ бол... Энээнһээ боложо, газа... хүрьһэ шорой муудахагүй... халагдадаг газар үрэжэл... боложо һайжарна. Тиим... хүдөө ажахын хүдэлмэри... шэд баян ургаса абаха... һаа, үбэлэй үедэ поли дэ... наг шэбхэ горитойгоор з... болоно. Тэрэниие зөөхэ,... дэхэ тусхай отрядуудые а... хы бүхэндэ эмхидхэхэ бол... бди. Тэрэнһээ гадна, кол... совхозууд наг шэбхэ бэлэд... шэдые, зөөгшэдые урмаш... хын тула ажалайнь түл... зүб гуримаар түлэхэ уялга...

Хүдөө нютагуудта бэ... хэлтэй кандрнууд олон хэ... тэй, тэдэнэй мэргэжэлые... шэлүүлхэ шухала. Мүнөө ... дөө ажахыда химиин үргэн... хэрэглэгдэхээ байхада, а... номууд түрүүшүүлэй дүй... шэлые шудалха, ажалдаа... дамараар хэрэглэхэ болонс... юм. Хүдөө ажахын мэргэж... тэд лэ химидэ үргэн зам га... жа, саашадаа хүдөө ажа... продуктнуудые элбэгжү... хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргэ... лабтай.

**И. ИШИГЕНО...**
Буряадай хүдөө ажах... институдай доцент, хүд... ажахын эрдэмэй кандид...

ЭРДЭМТЭД ИИГЭЖЭ ДУРАДХАНА:



**«Байкал» колхоз (Захаамин) байгша ондо 5500 центнер һү тушааха түсэбтэй аад, 11 һарын туршада 5000 центнерынь тушаагаад байна.—Шэнэ жэл болотор түсэб дүүргэгдэхэ,—гээд һаалишад мэдүүлнэ. Зураг дээрэ (зүүн гарһаа): тус колхозой һаалишад Х. Цыбжитова, О. Лубсанова, Д. Доржиева, З. Лубсанова, П. Шагдурова, В. Доржеева.**

С. БАЛДУЕВАЙ фото:

## ТҮРҮҮШЫН АЛХАМ

Евдокия Эрдынеева дээдэ һу... гуулитай хүдэлмэрилэгшэ бо... һоор һаянай. Хэжэнгын совхо... залуу мэргэжэлтэдэй тоодо о... дог.

Тиибэшье энэ басаган ажал... угаа оролдосотой, ханамжатай ... ла мэргэжэлээ һайса нарижуула... хай. Ямар нэгэн гүүртэ, отара... малай үбшэлөө һаа, тэндэнь ... рюута байрлан, хүсэд эдэгэтэр... һахижа, эрьежэ аргалдаг заншал... тай.

Малай үбшэлхэдэл аргал... ажалаа хизаарлаха болоо һ... ветеринарай хэрэг оройдоо... урагшаа ябахагүй гэжэ Евдо... һайн ойлгодог. Тиимэһээ ал... түрэлэй малые янза бүриин ... шэнһөө һэргылхэ хэмжээнүүд... саг соонь дүүргэдэг.

Дүршэл шадабари багатай ... луу малшадта Евдокия иланга... туһалха гэжэ оролдодог. Ямар т... рэлэй малые яажа харууһалба... эдеэлүүлбэл, таарамжатайб га... аятай зохидоор ойлгуулжа үгэ... байна. «Мал ажалай бүхы х... дэлмэрилэгшэдэй эбтэй эмхит... гээр, тус бүридөө оролдосо... нягтаар ажаллаад байбал, ... гарзада оруулагдахагүй, а... шамэнь ехэ байха» гэжэ Евдо... ходол дабтан хэлэхэ дуратай ...

Ажалай арюун замаар түр... шын алхам хэхэдээ, суг хү... дэг нүхэдтөө хүндэтэй боло... эдэбхитэй залуу мэргэжэлтэдэ ... нэ амжалта хүсэе.

**Ш. Бадмаев.**
Хориин үйлэдбэриин управлени.

һаалишанай дүй дүршэлһөө

# Үбэлдөөшье һү ехээр һаана

Үнгэрһэн арба һарын дүнгөөр бүхы колхоз соогоо түрүүлжэ гараһан һаалишан нүхэр Сеченова тухай дуулаһан байгаад, тэрэнэй дүй дүршэл хаража үзэхэ хүсэлтэйгөөр Хяагтын аймагай «Дружба» колхозой Ехэ Хүдэриин фермэ хүрэжэ ерэхэдэмнай, малай шулуун байрын дэргэдэхи хуһамагууд соо үнеэд асарагданхай, мүн һаалишадшье ерэнхэй байба.

Хүнгэн сагаан хүнэг бариһан, ягаахан пулаад дээгүүр хүхэ пулаад дабхарлан бооһон, дабхаряатай хара нюдэтэй, гуша гарамгай наһанай эхэнэр гэнтэ бии боложо, аалиханаар аад, ехэ хүхютэйгээр дуугарасагаана.

—Энэл даа тэрэ танай һонирходог һаалишан Сеченова гэдэг. Үнгэрһэн жэлдэ һаалишан Александра Жуковада ахигдабашье, мүнөө юрэдөөл гайтай ябажа байна. Жуковань арба һара соо фуражна үнеэн бүриһөө оройдоол 1607 литр хүргөөд байна. Нүхэр Сеченова жэлэй дүүрэтэр хэндэшье хүсэгдэхэеэ болёо гээшэ аабза,— гээд Прасковья Красикова омогорхонгёор хөөрэжэ, магтаалтай һаалишантай маанадые танилсуулна.

Боробтор ногоон халаадаа үмдэһэн Маргарита Макаровна үнеэдээ һаахын урда тээ дэлэнгыень угаахаяа түхеэрнэ.

Тиимэ туха сүлөөгүйхэн байбашье хэдэ хэдэн асуудалнуудтамнай абаһаар лэ харюусаба.

Нүхэр Сеченова 1956 онһоо эхилээд түрэл колхоздоо таһалгаряагүйгөөр һаалишанаар хүдэлнэ. Тиихэдээ хүндын шалтагаанаар ажалдаа гаража шадаагүй һаалишадай орондо түрүүшээр хүдэлдэг һэн ха.

— Эгээл түрүүшын хоёр жэлдэ хэлэшэгүй хүндэ байһан юм даа. Үнеэдээ һаагаа болоһондоо хургадниин шэмшэрэн үбдэхэ, гар нюрган шалаха, шархирха. Тусхай заагдаһан саг сооньшье үнеэдээ һаажа үрдигшэгүй һэмди. Юрэдөө тулижа суухархэдөө үнеэшье һаажа бирахагүй хүн байнаб, ондоогоор хоолойгоо тэжээгээ һаа дээрэ болоо хаш гээд шэбшээ бэ эйб. Энээн тухайдаа Александра Жуковада сэхэ рүүнь хэлэхэдэмни абаһаар лэ буруушаажа, үгэдөө оруулһан юм. Тэрэгүй һаа ехэ алдуу хэхэ байгааб, — гээд нүхэр Сеченова хөөрэнэ.

Мүн һүүлдэшье нүхэр Жуковаһаа оло дахин туһаламжа абаһанаа мартангүй домоглоно.

— Заримдаа ямар нэгэн нюуса юумэ хэлэхэеэ һанаһан шэнгеэр намаяа тэрэшни хажуудаа ерүүлээд: «Маргарита, ... урмаа бү хухара, һаалиһаа болихом гэжэ жаашье бү һана».

—Булта иимэрхүүгээр лэ эхилһэн байхабди. Бэлэн бэлдээтэй юумэн гэжэ хаанашье байдаггүй юм. Ажалдаа үнэхөөр дуратай һаа, амжалта туйлахал байхаш, — гээд дахин дабтажа байгаад лэ хэлэгшэ һэн. Теэд иимэ дэмжэлгэ идхалгын ашаар юм гү, һаалишан болохо хүсэл зоригоо орхёогүй бэлэйб, эсэхэ элэхэеэшье мэдэнгүй хүдэлжэ ороо һэм, — гэнэ.

— Мүнөө тиимэ бэрхэшээлнүүд тохёолдоно гү?

— Үгы даа. Түрүүшын лэ үедэ ехээр тулигдаһан байгаа юм. Тииһээр дадаа, мэргэжээ хүн аабзаб даа — гээд Марга ита Макаровна хүхюутэйгээр энеэбхилнэ.

Нүхэр Сеченова һаалишанаар хүдэлжэ байхадаа, анха түрүүн тушаажа абаһан үнеэдээ мүнөө хүрэтэр һаадаг, үнеэн бүхэнөө хёрхо наринаар шэнжэлһэн. Тиихэдээ нэн түрүүн ямар үүлтэрэй, хэды хэмжээнэй һү үгэжэ шадаха, ямар аяг зантайень мэдэжэ абаһан байха юм.

— Мал хадаал мал байгаа юм бэзэ гээд үнеэн бүхэндэ нэгэн янзаар хандажа болохогүй. Туд тудтань лэ аяг зан соонь хандаха хэрэгтэй юм, — гэнэ.

Нүхэр Сеченова һүүлэй үедэ илангаяа ехэ жудхэмжэ гаргажа, анха багшалһан Жуковагаашье ахижа, урдань ороо. Иигэхэдээ шабинь багшадаа заабаришалха эрхэтэй болохонь гээшэ бэзэ.

Даалгабарита 14 үнеэдынь бултаа тугаллашоо юм гү гээ һаа, оройдоо хоёрынь тугалланхай. Үүлтэрыньшье бусад һаалишадай үнеэдтэй адли. Үбһэ хоолшье адлихан лэ үгтэнэ. Гэбэшье үдэр бүри алгадгүй 7 литр хүрэтэр һү алгадгүй һаагаад, үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2 мянга гаран литр хүргөөд байна бшуу. Тиихэдэнь Людмила Тоут, Нина Назимова гэгшэд арайхан гэжэ хахад хэмжээндэнь хүргөө.

Теэд эрдэм шадабари, эди шэдинь юун гээшэб?

— Үдэрэй гурим нарин нягтаар сахихаһаа гадна, үнеэдээ һайнаар харууһалха, шадажа һааха хэрэгтэй, — гээд нүхэр Сеченова абаһаар харюусаа һэн. Тиин үнеэдээ яажа һаадаг тухайдаа хөөрэбэ. Энэнь маанадай эгээл гол анхарал хандуулба.

— һүыень ехэ шабхадагби. Тиихэдэ һүнэй тоһолигшье дээшэлдэг, мүн үнеэнэй дэлэншье үбдэхэгүй байха. Баһа гээгдэнгүй ерэжэ, үнеэдээ нэгэл тогтоогдомол саг соо һаадаг гээшэб. Энээниие заашье хазагайруулхада, үнеэдэй һүнэй гараса хараа байса доошолдог юм,— гэбэ.

Мүнөө үедэ нүхэр Сеченова үнеэдээ хоёр дахин һаадаг байна. һаахынгаа урда тээ амһартануудаа халуун уһаар заатагүй угаадаг.

Тиин үнеэдэй яажа һаадаг тухайдаа маанадта харуулжа, заажа байгаад ярибал даа.

— Иигэжэ дэлэнгыень угаамсаараа хуурай болотор аршаад, урид баруун хахадтань, тиигээд зүүн хахадтань массаж хэдэгби. Тиигээд дэлэнгэйнь улайжа, бамбалзама боложо эхилэмсээр, хойто хүхэнүүдынь урид һаадаг гээшэб, —гээд маанадта бэлиг шадабаряа харуулха гэһэндэл уян хургануудаараа үнеэнэй хүхые бажуун һагад шобторжо, хүнгэн сагаан хүнэгэй хүнхинэсэ һүн булаг горхолуулба.

Тиин хараһаар байтарнай үнеэнэйнгээ дэлэндэ дахин массаж хэбэ. Гайханабди. Асуудалшье табинабди.

— һаажа байхада дэлэн соонь һүнэй бага болоходо, заатагүй дахин нидхэрхэ ёһотой юм даа. Тиигээд лэ байхада хамаг һүниинь шабхагдан һаагдадаг гээшэ,— гээд дүмүү аргаахан аар үгэлэн, нүгөөдэ үнеэндээ дүтэлжэ:

— Калина, Калина, — гээд тэрэнээ эрхэлүүлһэн маягтайгаар ооголон нэрлээд баһал шобторжо ороно.

— Харана гүт, ямар хомхойб даа. Иимэ үнеэд һү ехэтэйшье байдаг. Иимэнүүдээ эгээл урид һаадагби. Ямар тэжээл үгэнэбта гэжэ асуунагүт? Балайшье бирагүй даа. Мүнөө үедэ үнеэн бүхэндэ үдэртөө 4,5—5 килограмм үбһэ, 15—10 килограмм кукурузын силос эдюулнэбди. Тиигээд лэ дүүрээ — гээд нүхэр Сеченова харюусана.

Үнэхөөрөөшье үнеэдынь балай гайхалтай һайнаар эдеэлнэгүй ха юм.

Теэд амжалта туйлаһанайнь гол арга юуб гэхэдэ, өөрынь оролдосо, шударгы хүдэлмэри, ехэ мэргэжэл болоно гээшэ ха.

—Үбэлэйшье сагта үнеэдээ һайнаар һаажа, һү шэмынь элбэгээр хуряажа абаха ёһотойбди. Имагтал энээнэйл түлөө мүнөө үедэ ехэ оролдогдожо байна, хүйтэнэй сагта зүдэрүүшье һаа, хүлһөө гаргажа хүдэлхэдэ хүхюу ха юм,—гээд Маргарита Макаровна хэлээ һэн.

Партизан Макар Егоровичой басаган иигэжэ ниитынгээ ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсана, һү ехээр һаажа бүхы колхоз, управлени соогоо суурхана.

«Маргарита Макаровна, бүри ехэ амжалта туйлыш»—гээд хахасалган дээрээ һайн һайханиие хүсөө бэлэйбди.

**Р. ЦЫБИКОВ,**
манай тусхай корр.

**БУРЯАД ҮНЭН**
2-дохи нюур.
1963 оной декабриин 24.

*Иимэ залуушуул манда биил*

# ЭНЭРХЫ СЭДЬХЭЛ

…эндөө саһаар бургаһан аад, …н тэн багта харалган һалхин …хаанаһаашьеб буун, үүдэ үрхэ, …н хаалта наяраахай, түерээхэй …ба.

…үедэ Шагдар нойрһоо һэрибэ. …лынхиниинь бүхэ нойрто бул…танхайнууд. Гэр соо хүнүүдэй … бэшэ амисхаалнууд. Гэрэй Шагдар абяархан хэбтэнэ. Ира …иинь ираглаад, нойртоо гэн… Хүйтэн шала нюсгэн хүлөөрөө … хажуудань ошожо, хушал…заһаба. Лаб лэ дааран ёһотой, …бэл, үдэртөө Гарматаяа наада…ынгаа али олон аашануудта …гутажа, бархирхыса байлдаһа…нан һанан зүүдэлжэшье болоо.

…дарай нойрынь сэлмэшэбэ. … хүнгэн, мэнэ бодоод үхибүү…шөө сугларааүгүй һургуулиин … таһагта ябашаха дуранай бай… һаань, һүниин тэндэ хайшаа …ши даа. Һалхи шуурган улам …гаар эбхэрнэ, ордоһолжо ерэ…урса гэрыень үргөөд хаяжар… хүсэтэй хэбэртэй. Нойрто аб… бүлынгөө гэшүүн бүхэнэй …ал Шагдар танина. Бэежэ…ташуулай амисхаалай шэнгэн …ь. Хажууһаань бүхэ нойртоо …ай Нинын халуун амин хасар … дулаагаар дахана. Энэ үедэ …рай ухаанда «дуратай зандаа … гү, али ядарһан зобоһыем …а хайрлаһандаа минии үншэн …үдэр зобохоёо зорюута ерээ … гү?» гэһэн бодол түрэнэ.

…агдар эсэгээ хараһан, үгыгөө …һанадаггүй. Эсэгэ ороноо хам…ын дайнда мордоһоор, мүнөө…хүрэтэр түрэл нютагаа, түрэл …дээ бусааүгүй, һураг дуугүй … юм. Дээдэ һургуулида һура…айтарнь, эхэнь хотын үбшэндэ …дажа, наһа бараа. Багшын … һургуулиин һүүлшын курсда …а байтараа, суг һарадаг Янжи…сагантай хуби заяагаа нэгэдээ. …үй һургуули дүүргэжэ, Шагдар …ма хоёр Загарайн аймагай Шэ…рээнэй долоон жэлэй һургуули…ожо, шэнэ айл, шэнэ багша нэ…ороо һэн.

…рбээ хэн нэгэнэй багшын ажал …мэри баргатай юм гэжэ буляал… «арайл тиимэ бэшэ, алдуу эн…абибаш» гэжэ ажалай дүй дүр…лоһон Шагдар мүнөө бодожо хэ… ёһотой даа. Бэрээн нютагтань …эгүй бодол ухаагаараа шажан …лдэ шүтэн һүгэдэхэһөө гадна, …үдээ һургуулида табихадаа эл…арша аашануудые идхадагшье …жынэр олон ушараа. Тэрэ гэһээр … хоёр жэл үнгэрөө. Шагдарай …үлэньшье олошоржо, хүхигэр …олонхой. Амгалан тэнюун ажа-байдалай долгин соо энэ хүнэй наһан ябажа байба.

Шагдарые элдэб хэрэгсэл худалдан абахыень хоёр хоногоор һургуулинь Улаан-Үдэ эльгээбэ. Хэрэгынь урагшагүйдэжэ, хоёр хоногоор ерэһэн хүн дүрбэ хонобо. Табадахи хоногтоо Гэгээрэлэй министерство ороходонь; «Бушуу буса, һамганшни хүндөөр үбшэлөө»,— гэһэн сахилгаан дохёо ерэһээр хэдэн хоношоһон байба. Гайхан гэлыжэ гэртээ бусахадань нүхэрыень тосхонойнь больницада эмшэлжэ бираагүй, аймагай түбэй эмшэндэ асарһан, ошожо харахадань хүхэ сагаан шарайтай, мэдээтэй мэдээгүй хэбтэбэ. Халуунайнгаа ехэдэ хаташаһан уралынь үлэ мэдэг хүдэлжэ урдынь сэлмэг хара нюдэниинь нёлбоһоор мэлмэлзэжэ, һаншаг руунь харьялна. Иимэ байдал хаража наһанайнгаа һүүлшын энэ гашуудалта үедэнь тэбэрин унаа… Иигэжэ үйнтэйхэн Иринэ, хоёртойхон Гармань эхэгүй үлэшоо бэлэй.

Үдэр хоногууд уйтай утаар һэлгэнэ. Гашуудал гунигта дарагдаһан Шагдар шадалаа бараагүй бэеэ баряа. Өөртөөл адли үншэршэһэн үхибүүдээ эсэгэ сээжэдээ бүхөөр тэбэрээ.

Үглөө эртүүр үхибүүдээ яслида абаашажа, ажалайнгаа һүүлээр гэртээ асардаг һэн. Тэрэ гэһээр удаахан болоод байтарнь, холын Баргажанһаа танил басаганиинь тон бодомжотой иимэ бэшэг эльгээбэ:

«Амар сайн, Шагдар!

Шинии ажабайдалда тохёолдоһон тон хэсүү хүндэ ушарые һара хахадай саана Ларисаһаа дуулаа һэм. Шинии шаналал гашуудалда юугээршье туһалжа шадахагүй байһан тула, гашуудалтай хүндэл һуугааб. Мүнөөшье юугээр туһалхамни шиидхэгдээгүй асуудал шэнги. Тиибэшье шинии ямар байһые, багашуулайш хуби заяае һонирхон энэ бэшэг бэшэбэб.

Ши сагаа оложо минии бэшэгтэ харюу бэшээрэй, хүлеэнэб. Нина».

Энэ бэшэгэй ээзниие һанаандаа оруулба. Нина хэлэ бэшэгэй факультедтэ һурадаг һэн. Тэрэ дан сэбэршье бэшэ, юрын лэ буряад басаган бэлэй, дабхаряатай томонууд хара нюдэтэй хадань Шагдар «Шара шубуун» гэжэ гасаалдаг байгаа. Нинын аяг залгай аажам дарууе, аялдар илдамые Шагдар мүнөө һанаа. Энэ басаган Янжаматайнь суг нэгэ таһалгада байгша һэн. Тэрэ таһалгын басагадаар һайндэрнүүдые, хэн нэгэнэйнгээ түрэһэн үдэрые тэмдэглэдэг, кино театрта ошодог бэлэйт. Янжиматаяа түрэеэ хэхэ болзоройнь гараһые дуулаһан Нина Шагдартай хүнэй үгыдэ зорюута золголдожо: «Би шамда дуратайб. Өөрынгөө дуранай анхаралые татажа шадахагүйе мэдэһэншье һаа, дуратайгаа шамда мэдүүлбэб. Би Янжимада атаарханагүйб»,— гэжэ сэхэ хэлэһэн юм. Дуран жаргал хоёртоо абтаһан Шагдар Нинын дурые балайшье юумэндэ тоогоогүй: «Гэгдээш, гэрэлхэм»,— гэжэ харюусаад һэн.

Харин Нина мүнөө бэшэг бэшээ. Урдын дуран үлөө гү, али намайе хайрлаа гү? Хайрлаха урин зүрхэеэ дуран гэжэл бү һанаһай даа, энэ бүхые дахин һужэрөөхэнь ягаашье айжуутайб гэжэ сэдьхэбэшье, Шагдар нэгэ һуужа, хэдэн хоногто толгойдо бөөгнэрһэн бодолнуудаа зүрхэтэй даруугаар бэшэһэн юм.

Хэдэн арбаад хоногуудта хүлеэһэн харюунь бусаха хэбэргүй, ямаршьеб этигэл найдалда ерэһэн Шагдарай урдынь зоригуудай бутаржа эхилһэн хойно, хоёр һара болоод ерэбэ. Бэшэгынь тон багашье һаа, удхань Шагдарай алда сээжэдэ багтахаар бэшэ һэн.

«Бэшэһэн үгэ бүхэнииеш адаглан уншаһаар ябатарни, хоёр һара үнгэршэбэ. Хэлэхэ, бэшэхэ гэһэн үгэнүүдыеш ойлгооб гэжэ һананаб. Бодожо үзэһэнэйнгөө һүүлдэ, урдынгаа түрүүшын тэрэ унтаршагүй дурые Ирина Гарма хоёртош зорюулхаб. Хэзээшье манайда айлшала хүлеэнэб. Нина» — гэжэ бэшээтэй байгаа һэн.

Үхибүүдээрээ носолдоһоор байтарнь, хабарай аажам саг хангалтама дулаагаараа мэдэгдэнгүй хүрэжэ ерээ. Һуралсалай жэлэй дүүрэхэлээр, Шагдар үхибүүдээ абынгаа эгшындэ абаашажа, Нина басагантай уулзахая мордобо.

…Үйнтэйхэн Ира, хоёртойхон Гарма эсэгээ юундэшьеб эхэ гэжэ нэрлэдэг болонхой һэн. Үншэрһэн хоёр багашуул табан хоног соо эсэгээ үгылжэ нойр наадаяа алдаһан байба. Харин Шагдарай түрхэмүүд Дэмбэрэлэй Няматанай үшөөшье хүлеэшоод байтар, Баргажан талаһаа: «Хүлеэжэ байгты, үглөө буухабди» гэһэн телеграмма ерээ.

Хэрэлсы дээрээ тоһотой зүһам хилээмэ баринхай һууһан Гармахан машинын гэнтэ хүрэжэ ерэхэдэ, орбогод гэжэ һууриһаа бодон, гэр руугаа гүйхэтээ байтараа, машина соо һууһан эсэгээ хаража:

— Папа ерээл!— гэжэ эсэгэ тээшээ гүйшэнэ. Шагдар хүбүүгээ тэбэрин, хэды хэды сохыень таалажа:

— Гармашка, мама ерээл, таалуула— гэжэ бодолдо абтаһан дулаахан наар мэһэрэн байһан Нинэдэ хасарыень дүтэлүүлбэ. Гарма хүнһөө бэшүүрхэдэггүйшье һаа, эсэгынгээ хүзүү тэбэрин, таалуулха хэбэргүй. Энэ үедэ дэлхэйдэ эсэгэһээнь үлүү хүн олдоошьегүй байжа болоо гэжэ шиидэһэн Нина Гармын хасарые таалаад, алталмал саарһатай конфетэнүүдые барюулба. Зоной хараса доро гэтүүлшоод байһанаа ойлгоһон Нинэдэ:

— Ирэхэн гэшэ, танилса,—гэжэ басагаяа үргэн Нинэдэ барюулна. Ира хүхюун, зоной хүлгөөндэ мүн лэ оролсожо, гараа арбагашуулан байтараа, гэнтэ Ниные тэбэреэ бэлэй. Энэ ушар Нинэдэ ямаршьеб урихан миһэрэл асараад, сэдьхэлэйнь уудамда уняартажа байгаа һэн…

Үншэн хэнзэ үхибүүдэй эхэ болохоёо ерэһэн холын нютагай басагые хэдэн олон асуудалтай хүлеэжэ байһан нютагай һонюуша басагад бэреэдһээ эхилээд, үбгэд, хүгшэд хүрэтэрөө энэ гулдагар сула бэетэй, дулаахан дүүрэн харасатай, гүрэлөө хара үһэтэй хорёод наһанай шаб гэмэ басага угтахадаа, хамаг бүхы хара һаналнуудаа мартаха баатай болоод һэн.

Һуралсалай жэлэй эхилхын урда тээ аймагай арадай гэгээрэлэй таһаг Шэнэ Бэрээнэйнгээ 8 жэлэй һургуулиин директор болохыень Шагдарта дурадхаа. Шадабари дүршэл багатайб гэжэ Шагдар Шарапович арсаа бэлэй. Нина Янжимын заадаг ород хэлэнэй хэшээл даажа абаа. Нинын, мүнөө гурбатай Гармын, хоёртойхон Ирын заяанһаа Янжимын түхэл шарай баларан холодоогүй. Нина гансашье Шагдарта бэшэ, Ира, Гармануудта өөрынгөө һайн таниха Янжима хани тухайгаа эгээл дулаан үгэнүүдээр хөөрэн магтан байдаг заншалтай.

Дахин лэ ажабайдалай долгин соо энэ бүлын хуби заяанууд урдажа захаланхай…

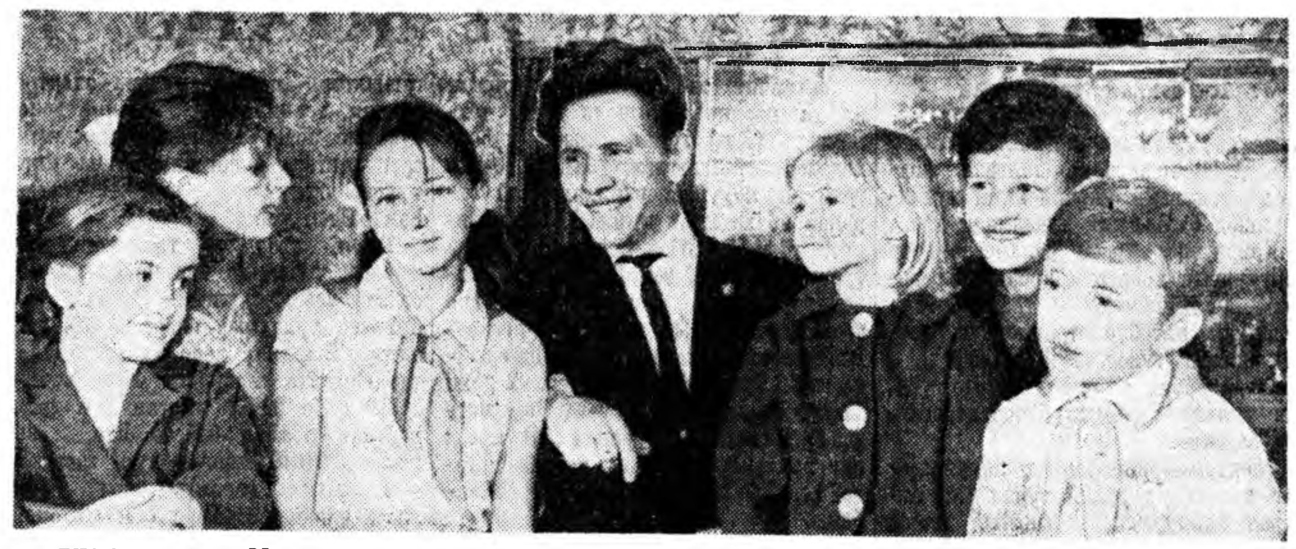
Саг жэлнүүд ягаашье жэгтэй гээшэб. Хүн зон ямаршье урин дулаан бэ даа! Үншэрһэн хоёр багашуулда энхэргэн сэдьхэл дахин бусанхай, Нина үхибүүдээ тэбэрин таалана.

Үбэлэй уртай һалхи шуурган эшхэрхээрээ эшхэржэл байг, яахань һэм, юумэн бүхэндэ өөрын саг байдаг юм. Удахагүй үбэл үнгэржэ, хабар ерэхэ гэжэ Доржын Шагдар һанаба. Гармань зүүдэндээ энеэжэ, Ира басаганиинь үнжэгэн уралнуудаа шомшорно. Хажуудань Нинэнь амтатайгаар нойрсоно, хэбэрынь, бүхэли үдэр соо һургуулида үхибүүдээр эсээ ёһотой.

Гэр соо дулаан, гэр соонь агаар арюун…

**Ц. ШАГЖИЕВ.**

Загарайн аймагай
Шэнэ Бэрээн.
Ноябрь 1963 он.



ЛЕНИНГРАД. Малоземовтнай үнэр бүлэдэ аюул тохёолдобо: хойто эсэгэ Д. В. Микрюков эхэ хоёрынь баптис мүргэлэй һүзэгтэн, хайрлаха энхэрылхэ сэдьхэлээ алдаһан хүнүүд байжа, өөһэдынгөө зургаан хүүгэдые тэсэшэгүй байдалда оруулһан байна. Тэдээндээ пионерэй галстук зүүхыень хорижо, мүргэл хэхыень баалажа байгаа.

Комсомол хүбүүн Роберт Малоземов дүүнэрэйнгээ иимэ байдалтай эблэрхэ аргагүй боложо, өөрынгөө хүмүүжүүлгэ, үргэмжэдэ дүүнэрээ бүгэдыень абаһан байна. Мүнөө анхарал оролдолгоор хүреэлэгдэһэн эдэ хүүгэд, айл, хүршэ нүхэдэйнгөө үдэр бүриин дэмжэлгэ туһаламжатайгаар урган үдэжэ, эрдэм шадабаряа хүгжөөн һуралсана. Эдэнэрэй урда зол жаргалай бүхы замууд нээлгээтэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Роберт Малоземов өөрынгөө дүүнэртэй (зүүн гарһаа): Надя, Вера, Оля, Роберт, Маша, Павлик, Петя.

ТАСС-ай фотохронико.

КИНО

# МАНАЙ ҮЕЫН ХҮН ТУХАЙ ДОМОГ

«Зонойл туһада үлэхэ» гэһэн уран һайханай шэнэ фильм манай үеын хүнүүд, арад зонойнгоо хэрэгтэ ами наһаяа зорюулдаг эрдэмтэд тухай сэдьхэл доһолгомо домог мүн. Хүндөөр үбшэлһэн академик Дронов (тэрэнэй ролиие СССР-эй арадай артист Н. Черкасов гайхалтай бэрхээр наадана) үнэн ба худал, хара ба сагаанай бодото удха шанар тухай, хүнэй үхэл ба мүнхын уг унги тухай философ ёһоной арсалдаа үүдхэхэ зуураа, манай коммунис соёл сурталай илалтые батална. «Хүн гээшэ амидыдаа хэһэн хэрэгээрээ мүнхэ юм» — гэжэ хэлэнэ. Харин тэрэнэй үзэл бодолой талаар дайсан Серафим Николаевич Христос шажанай хабаатан болобошье, ехэ орёо мэхэтэй, хара ухаатай дүршэл ехэтэй хүн. Иимэшүүлые илаха гээшэ хялбархан хэрэг бэшэ. Илангаяа сэдьхэл бодолоор һула, эрдэм номоор бага хүнүүдэй илахань бүришье хүшэр. Теэд Дронов илана, илаха ёһоороо илана. Яахадааб гэхэдэ, эгээн түрүү коммунис үзэл суртал баримталан, тэрэнэй түлөө тэмсээ бшуу. Хоёр ондоо соёл суртал баримталагшадай эбсэшэгүй тэмсэл фильмын гол удхань болоо.

## Харагшадай һанамжа

Олохон фильмнүүдые харадаг гээшэбди. Теэд ехэнхииень хараад гарахадаа, арбан алха холо ошонгүй, юушье хараһанаа мартажархихаш. «Зонойл туһада үлэхэ» гэһэн фильм тиимэ бэшэ. Тус фильм мүнөө үе саг тухай, хүнүүд тухай, тэдэнэй ажабайдал, тэмсэл тухай олон бодол түрүүлнэ. Фильмдэ хабаадаһан артистнуудшье ёһотой уран шадабаряа харуулжа шадаа. Хэрбээ манай залуу үетэн «Чапаев» гэжэ суута фильм харахадаа, баатарлиг габьяада һураһан байгаа һаа, энэ фильм харахадаа, өөһэдынгөө ажабайдалай зорилго, эзэлхэ ёһотой һуури, хэнэй аша туһада хүсэ шадалаа зорюулха байһанаа бодожо үзэхэнь дамжаггүй. Энэ талаһаа тус фильм хүсэтэй һургаал болохоор.

**В. Орлов.**

**

«Балтикын депутат» гэжэ фильмдэ профессор Полежаевай ролиие СССР-эй арадай артист Н. Черкасовай наадахыень хараһан хүн мүнөө һая оронойнмай экранууд дээрэ гараһан «Зонойл аша туһада» гэһэн фильм соо, академик Дроновой роль мүн лэ тэрэнэй гүйсэдхэхые хараад байхадаа, эдэ хоёрой хоорондо нэгэ адли зүйл ойлгожо абамаар. Тэрэнь юуб гэхэдэ, эдэ хоёо фильм соо гол геройнь үе сагайнгаа эрилтые ойлгодог, үе сагайнгаа амисхаал бэедээ шэнгээһэн хүн. Зүгөөр тад ондоо хоёр үеын эрдэмтэдые, тэдэнэй абари зангые адли бэшээр, өөрсөөр гүйсэдхэһэн Н. Черкасовай гайхамшагта бэлиг олониитын сэдьхэл баясуулна. Нүгөө талаһаа, Дронов Полежаев хоёрые зэргэсүүлхэдээ, манай ороной хэр зэргээр хүгжэһые, хүн зоной ухаан сэдьхэлэй хубилһые, дайсадтаяа тэмсэлэймнай ямар зүргөөр тиихэдэ ябаһые, мүнөө ямар болоһыень ойлгожо абанабди. Хэрбээ Полежаевай үедэ жадатай буугаа үргэлһэн матросууд сагаантантай һомөной мэргээр тулалдадаг һаань, мүнөө тэдэл матросуудай түйлалтануудые батадхахын түлөө ондоогоор тэмсэнэбди. Энэмнай—соёл сурталай талаар тэмсэл мүн. Үнэхөөрөөшье гүн удхатай коммунис хараа бодолоор зэбсэгжэһэн «хүнэй түлөө тэмсэжэ ябаһан» Дроновой урдаһаа Серафим мэтын хэрээһэ зүүгшэд юу хэлэжэ, тулажа шадахаб даа.

Мүн энэ тэмсэлдэ хабааралгүй байгшад, бэеэ харагшад үшөөл олон. Тэдээн тухайшье фильм соо эли тодоор хэлэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, хара бэеэ хараһан эрдэмтэн Виктор энэ талаараа жэшээ болоно. Хани нүхэрэйнгөө үхөөд байхада: «Харыт, үхэл тухай некрологынь ягаа түргэн гараа гээшэб»,— гэжэ хашалгүй һууха юм. «Би герой бэшэб, юрын лэ хүм», гэжэ дабтаха дуратай. Иимэшүүл лэ манай хэрэгтэ ехэ һаад хэнэ гэжэ үнэншэмөөр харуулагданхай. Академик Дроновой ойрын хүн—Алеша Вязьмин (И. Озеров) гэдэг бэлигтэ эрдэмтэн, үнэн сэхэ хүбүүн байбашье, энэ тэмсэлэй ая даахагүй алишье талаараа һула хүн. Харин тиихэдэ эхэнэршье һаа, сэхэ бололтой, хатуу досоохитой Румянцева (Э. Быстрицкая) академик Дроновой хэрэгые үргэлжэлүүлэгшэ болоно. Үшөөшье хэдэн хүнүүд академик Дроновые хүреэлнэ. Манай һанахада, фильмын авторнууд гол анхаралаа Дроновто хандуулаад, тэрэниие тойрожо байгшадай образуудые хэб соохононь, ехэ хүгжэлтэ үгэнгүй орхиһониинь тон зүбтэй. Тэрэгүй һаа, фильмын гол удха тодорхой хурсаар гарахагүй байгаа.

«Зоной туһада үлэхэ» гэһэн фильм энээниие табилгада хабаадагшадай ехэхэн амжалта болохоһоо гадна, манай совет киноматографиин һүүлэй жэлнүүдтэ туйлаһан бага бэшэ амжалтануудай нэгэн гэжэ һанагдана. Яахадааб гэхэдэ, энэ фильм манай үеын амисхаалаар халима дүүрэн, манай үеын, коммунизм байгуулжа байгаа үеын хүнүүдэй асари тэмсэлэй үндэр хүсэл баримтална, тэдэнэй хэрэгэй хэтэ мүнхые дуулан магтана.

**А. Додлова.**

# Уран бэлигтэйшүүлэй урилдаха саг ойртоо

Байгалай эрье. Сүмбэр уула шэнги долгидой шууянтай урин хонгёо хоолойн хухалга ниилэнэ. Удангүй урга бариһан задарюун буряад хүбүүн хүлэгэй хурдаар табилуулна. Энэмнай — колхозой эрхим адуушан. Түмэн Жаргалов гээшэ. Уншагшаднай һанана ёһотой: иимэл кандрнуудаар «Адуушанай дуун» гэжэ уран һайханай фильм эхилдэг һэн. Тэрээн соо хүдөөгэй уран һайханай бүлгэмдэ хабаадажа, аяар Москва хотын Ехэ театрай ендэр дээрэһээ дуугаа татаһан, хожомынь дуушан болоһон Түмэн гэжэ адууша хүбүүнэй хуби заяан тухай хэлэгдэдэг һэмнай. Тус фильмын сюжет хииһээ абтаагүй, бодото байдал дээрэ үндэһэлэгдэнхэй байһаниинь мэдээжэ.

Мүнөөшье баһал шэнэ уран шадабаританиие тодоруулха, арадайнгаа оюун бэлиг хүгжөөхэ, хүдөөгэй соёл культурын гуламтануудай ажал һэргээхэ, искусствын шэнэ зохёолнуудые дэлгэрүүлэн тарааха зорилгоор бүхэроссин хүдөөгэй уран һайханай харалгада бэлэдхэл эхилбэ. «КПСС-эй ЦК-гай июниин түүхэтэ Пленумэй шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгон үнгэргэгдэхөөр хараалагдаһан энэ харалга манай республика дотор гурбан шатаһаа бүридэхэ юм.

Ерэхэ жэлэй январь, февраль һарануудта колхоз, совхозуудай, март, апрель соо— аймагуудай, харин июнь соо— республикымнай харалга болохо. Республикын харалгада илагшад Эхэ оронойнгоо түб Москва хото 1965 оной март һара соо ошохо.

Хүдөөгэй уран бэлигтэйшүүл энэ харюусалгата харалгадаа хэр бэлдэжэ байна гээшэб?

Хүдөөдэ иимэ харалга үнгэргэхэ республиканска эмхидхэлэй комитет байгуулагдаад, зарим тэды хүдэлмэри хэжэ эхилээ. Аймагуудай түбтэ шэнэ дуу, хатар нааданда һургаха зорилготой долоон хоногой семинарнууд үнгэргэгдөө. Тэдэ семинарнуудые мэргэжэлтэд, культурно-гэгээрэлэй һургуулинуудай багшанар, арадай творчествын байшангай хүдэлмэрилэгшэд хүтэлбэрилөө. Мүн һаяар иимэ мэргэжэлтэд бүлэг бүлэг боложо хубаарилагдаад, туһа хүргэхэеэ аймагуудта эльгээгдэхэеэ байна. Городоймнай театрнуудай коллективүүд, хүгжэмэй училищи, филармониинхид хүдөөгэй уран һайханай болон культурно-гэгээрэлэй коллективүүдые шефтээ абаа.

Репертуарай талаар туһа хүргэхэ зорилгоор эстрадын зохёолнуудай хэдэн согсолбори, буряад хатар болон дуунуудай номууд хэблэгдэн гараа.

Гэбэшье республиканска харалгада бэлэдхэл адли тэгшэ һайнаар үнгэржэ байна гэхын аргагүй. Зарим аймагуудта уран һайханай харалга үнгэргэхэ комиссинуудшье үшөө байгуулагдаадүй. Шефтээ абаһан аймагуудаараа Улаан-Үдымнай творческо эмхинүүдэй мэргэжэлтэд ехэл шаргуугаар ябана, зарим ушарта огто ябанагүй гэжэ хэлэлтэй. Мүн ондоошье дутуу дундануud бии байһаар. Тиимэһээ тэдэнээ дары усадхажа, хүдөөгэй уран һайханай харалгын гүнзэгы удха шанарые мэдэрэн, тэрэниие амжалтатайгаар үнгэргэхын тула хүсэ шадалаа гамнангүй шармайха гээшэ түрэл партиингаа ЦК-гай июниин, декабриин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болголгодо оруулха хубитамнай болоно.

Хүдөөгэй уран бэлигэй харалгаар шэнэ шэнэ Түмэн Жаргаловууд тодоржо, түрэл буряад дуугаа түбэй Ехэ театрай ендэр дээрэһээ баһал ханхинуулаг лэ.

**Ц. РИНЧИНОВ,**
хүдөөгэй уран һайханай харалга үнгэргэхэ республиканска эмхидхэхы комитедэй гэшүүн.

# СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

### ОДЕР МҮРЭН ДЭЭРЭХИ КОМБИНАТ

…ЕРЛИН. Одер мүрэн дээрэхи …едт городой ажалшад шухала …эгүүдые тэмдэглэхээр бэлдэ… байна: эндэ баригдажа бай… химиин комбинадта «Хани …исаан» гэжэ нефтепроводоор …үүшын советскэ нефть һаяын …нүүдтэ дүмжуулагдажа ерэ… юм.

…ЕПГ-гэй V съездын шиидхэ…эр Шведт городто нефть ху…тан болбосоруулдаг комбина… барилга эхилһэн байна. Мүнөө … тус комбинат ГДР-эй про…пленна эгээн шухала барил…үудай нэгэниинь юм. 16 дүр…кэн километр талмайда барил… хүдэлмэри хэгдэжэ байна.

…овет мэргэжэлтэд комбинадай …илгада ехэ туһаламжа үзүүл… ГДР-эй барилгашадтай хамта …приятиин түрүүшын ээлжээ…е түргэн саг соо ашаглалгада …ын түлөө тэдэнэр бүхы ша…араа оролдоно. Бензин, ди…нэ түлишэ, элдэб янзын тоһо, … пластическа зүйл болон син…тическэ утаһануудые үйлэдбэ…хэдэ хэрэгтэй болодог зүйл…дые тус комбинат республика…гаргажа үгэдэг болохо.

### …А ДҮҮ ХАНИ БАРИСААНАЙ БАРИЛГА

…РАГА. Чехословакиин болон …гриин мэргэжэлтэд Дунай …эн дээрэ гидростанци барил… бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэжэ …а. 200 километрэй зайда— …исклаваһаа Будапешт хүрэ… — Габчиково болон Надьма…га хоёр томо гидроэлектро…нци баригдаха юм. Тус элек…танцинуудай элшэ хүсэнүү… Чехословаки болон Венгриһээ …а, СЭВ-эй бусадшье гүрэнүүд хэрэглэдэг болохо. Советскэ Союзай мэргэжэлтэд барилгашадта ехэ туһаламжа үзүүлнэ.

### ПОЛЬШЫН КОМПАРТИИН 45 ЖЭЛ

ВАРШАВА. Польшын коммунис партиин 45 жэлэй ойтой дашарамдуулан, ПОРП-гэй ЦК-гай дэргэдэхи партиин түүхын институтда компартиин I съездэ хабаадагшад КПП-гэй элитэ ехэ ажал ябуулагшадтай уулзаба.

Хүдэлмэришэдэй революционно хүдэлөөнэй үнинэй түлөөлэгшэд уулзалга дээрэ үгэ хэлээ. Польшын хүдэлмэришэдэй хүдэлөөнэй нэгэдэлэй түлөө тэмсэл тухай, гитлеровскэ эзэмдэгшэдтэй тэмсэл тухай, социализм болон демократиин түлөө тэмсэгшэд тухай тэдэнэр дурдан хэлэжэ үгөө.

### АРАД ЗОНОЙ БАЙДАЛ ҺАЙЖАРУУЛХЫН ТҮЛӨӨ

СОФИ, Арад зонойнгоо байдал һайжаруулхын түлөө Болгариин коммунис парти хододоо оролдожо байдаг.

1945 онһоо мүнөө үе хүрэтэр Болгарида 735 мянган шэнэ, һаруул, ужам байра баригдаа. Тэндэнь 2 миллион 800 мянга гаран ажалшад орожо түбхинөө. Республикын гурбан хүнэй нэгэниинь шэнэ байратай болонхой.

Ерэхэ жэлдэ гэр байрын барилгада 33 миллион үлүүтэй лев һомологдохоор хараалагдана.

### ХҮДӨӨ НЮТАГУУДТА ТЕЛЕФОННО КОММУТАТОРНУУД

БУДАПЕШТ. Белояннисай нэрэмжэтэ хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг заводой хүдэлмэрилэгшэд 10-һаа 40 хүрэтэр линитэй автоматическа телефонно коммутатор хүдөө нютагуудта зорюулан бүтээжэ гаргадаг. Поточно арга хэрэглэжэ, тус завод жэлһээ жэлдэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэдэг юм.

Иимэ түхэлэй олон коммутатор тус завод Советскэ Союзда бүтээн гаргажа үгэдэг.

(ТАСС).



**Европын социалис оронуудай электрын элшэ хүсэнэй системын нэгэ хубинь болохо Лудуш (РНР)—Мукачево—(СССР) — Лемешаны (ЧССР хоорондо хүсэ ехэтэй электрын лини татагдажа, ашаглалгада һаяхан үгтэбэ. Мүнөө Советскэ Союз, Польшо, Чехословаки, ГДР, Венгри, Румыни—зургаан гүрэн энэ системэһээ электрын элшэ хүсые ашаглажа эхилбэ. Энэ лини барилгада Совет, Румын, Чехословаки оронуудай энергетигүүд хабаадалсаба. Зураг дээрэ: Лемешанадахи подстанци.** ЧТК-ТАСС фото.



**…енгриин Арадай Республикын Дунайска цемент-избёосхын …инат жэл соо нэгэ миллион …тэ—социалис оронуудай аха …нэй барилга, түхеэрэлгэдэ …е нилээд оролсуулһан байна. …хы үзэмжэ. түсэбтэ табан жэлээр хараалагдаһан комбинадай барилгые болзорһоонь тонно цемент үйлэдбэрилхэ дүү ёһоной харилсан туһалалсал ГДР-эй, Польшын болон Чехословакиин хани нүхэд өөһэдынгөө хамагай томо барилга болонэгэ жэл түрүүлэн дүүргэбэ. Энэ хүсэтэй юм. Тус барилгые бэегын бодото жэшээ боложо үгэнэ. Зураг дээрэ: Вац городой захада байгуулагдаһан энэ предприятиин** ТАСС-ай фотохронико.

Консультаци

# Гаража ошоһон депутадуудай орондо һунгуулиин зарим округуудта Буряадай АССР-эй ажалшадай депутадуудай аймагай, районно, городской, городуудтахи районно, сельскэ, сомоной болон поселково соведүүдтэ һунгалтануудые үнгэргэхэ тухай

Хэрбээ ажалшадай депутадуудай Соведэй зэргэһээ али нэгэн депутадай гаража ошобол, тус депутадай алба хэжэ байһан Соведэй гүйсэдхэхэ комитет депутадай ошоһоор хоёр һараһаа хожомдуулангүйгөөр һунгуулиин зохихо округто шэнэ депутадые һунгаха һунгалта зарлана гээд «Буряадай АССР-эй ажалшадай депутадуудай аймагай, городской, городуудта районно, сельскэ, сомоной болон поселково Соведүүдтэ һунгаха тухай дүримэй» 111-дэхи статья дотор заагдана.

Хэрбээ аймагай Соведэй зэргэһээ депутадай гаража ошобол, аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет һунгалта зарлана. Хэрбээ сельскэ Соведэй зэргэһээ депутадай ошобол, сельскэ Соведэй гүйсэдхэхэ комитет һунгалта зарлана.

Сүүдэй шиидхэбэреэр һунгаха эрхэеэ хаһагдаһан, мүн һунгуулиин тус округой газар дээрэһээ ондоо тээшээ ябаха болоһонтойгоор дашарамдуулан бэшэмэл гү, али телеграфна мэдүүлгэ үгэһэнэйнь үндэһөөр депутадай уялгаһаа Соведээр сүлөөлэгдэһэн хүнүүдые нютагай Соведэй составһаа гараһан дээрэ тоолохо.

Һунгуулиин зарим округуудһаа гаража ошоһон депутадуудай орондо ажалшадай депутадуудай аймагай, городской, городуудта районно, сельскэ, сомоной болон поселково Соведүүдтэ депутадуудые һунгаха һунгалта үнгэргэхэдөө нютагай Соведүүдтэ һунгаха дүрэмэй 111-дэхи статьягай болон Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1951 оной августын 23-най Указай ёһоор һунгалтын эхилхэһээ хоёр недели урид һунгуулиин кампани эхилхэ ёһотой.

Тэрээнэй ёһоор:

1. Һунгалтын эхилхэһээ 12 хоног урид һунгуулиин окружной, участково комиссинууд баталагдаха, һунгуулиин участогууд бии болгогдохо.
2. Һунгалтын эхилхэһээ 10 хоног урид мүн бүгэдэ зоной танилсахын тула һунгагшадай список үлгэгдэхэ.
3. Депутадта кандидадууд һунгалтын эхилхэһээ 7 хоног урид һунгуулиин окружной комиссинуудта бүридхэлдэ абтаха, бүридхэлдэ ороһон депутадта кандидадууд тухай мэдээнүүд, мүн тус кандидадые дэбжүүлһэн ниитын организациин нэрэ һунгалтаһаа 5 хоног урид тунхаглагдаха юм.

Гаража ошоһон депутадуудай орондо һунгуулиин зарим округуудта һунгалта үнгэргэхэдөө хэрбээ һунгуулиин хэдэ хэдэн округуудай нэгэ газарта байгаа һаань, һунгуулиин участогууд болон һунгуулиин участково комиссинууд байгуулагдана. Тиимэ ушарта бюллетень абаха, бүридхэхэдэшье таарамжатай бшуу. Гэбэшье депутадта кандидадай түлөө һунгаһан бюллетеньнүүдые округ дотороо абалга, бүридхэлгэ олонхи ушарта һунгуулиин окружной комиссида даалгагдана, һунгуулиин участково комиссинууд болон һунгуулиин участогууд бии болгогдодоггүй байна.

Иимэ ушарта һунгагшадай список һунгуулиин округуудта табигдана.

Ошоһон депутадуудай орондо һунгуулиин зарим округуудта һунгалта үнгэргэхэдөө аймагай, городской, городуудта районно, сельскэ, сомоной болон поселково һунгуулиин комиссинууд байгуулагданагүй. Һунгалтын үедэ һунгалта тухай дүримэй дүүргэлтые, һунгуулиин комиссинуудай буруугаар хүдэлһэн тухай гомдол мэдүүлгэнүүдые ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдкомууд хаража үзэнэ, харин һунгуулиин бюллетеньнүүдые тусхай тогтоогдоһон ёһоорнь һунгуулиин окружной комиссинууд бэлэдхэнэ.

Хэрбээ һунгагшын ондоо тээшээ ябаха болоо һаань, «һунгаха эрхэ тухай үнэмшэлгэ» тэрээндэ үгтэнэгүй, хэрбээ списогтэ ороһон бүхы һунгагшадай дуугаа үгэһэн байбал, дуугаа үгэлгэн һүниин 12 часһаа урид дүүрэһэн дээрэ соносхогдохо болоно.

Һунгалтын, дуугаа үгэлгэнэй дүүрэмсээр һунгуулиин окружной комисси дуугаа үгэлгэн тухай тогтоол бэшэнэ. Һунгагдаһан депутадта һунгуулиин окружной комисси депутат болоһон тухайнь үнэмшэлгэ барюулна.

**П. Щербаков,**
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй инспектор.

# ТРАМВАЙ—ТААТАЙ ЗОХИД ТРАНСПОРТ

Ул ан-Үдэмнай трамвайтай болоһор табан жэл үнгэрбэ. Энэ хугасаа с. арад зониие таатай зохид, үнэгүй транспортаар хангаха ябадалда трамвайн управлениин хүдэлмэришэд бага бэшэ хүдэлмэри хээ.

Коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулгын хоёрдохи арбан жэл дотор коммунальна транспортаар (трамвай, автобус, троллейбус, метро) ябалга түлөөһэгүй болгогдохо, тиихэдэ арбан жэлэй эсэстэ уһа, газ түлишэ түлбэригүйгөөр хэрэглэдэг болохо.

Электрын элшэ хүсөөр ябуулагдадаг транспорт тухай гүрэн ехэ анхарал хандуулна. Тэрэнэй гэршэ манай предприяти болоно. Городой трамвай бии болгологдо, мүн тэрээнһээ хойшонхи жэлнүүдтэ Улаан-Үдымнай трамвайн транспорт хүгжөөлгэдэ гүрэнэй бюджедэй зөөриһөө 3321182 түхэриг (шэнэ мүнгөөр) һомологдоһон байха юм.

Үнгэрһэн табан жэлэй туршада манай предприяти шэнэ шэнэ техникээр, үйлэдбэриин шэнэ хүсөөр хододоо зэбсэглэгдэжэ байгаа. Анха трамвай ябуулжа эхилхэдэмнай тэрэнэй ябаха лини миил 11,05 километр утатай байгаа һэн. Мүнөө үедэ трамвайн ябаха замай утань 24 километр болоо. Тиигэжэ Шишковко тосхон сэмбын фабрика хоёрой хоорондо ябаха аргатай болгодоһон байха юм. Трамвай ябуулха 2-дохи подстанциин ашаглалгада оруулагдаад байхада, түрүүшын 10 поезд оруулалсангүйгөөр 52 вагонтой гэхэ гү, 26 поездтой болоһон байнабди.

Трамвайн депо түрүү классай тухеэрэлгэнүүдээр зэбсэгжүүлэгдэнхэй.

Замай ажахы эдэ жэлнүүдтэ трамвайн харгы заһабарилха, сэбэрлэхэ, машина, рельсотранспортер, самосвал, хүдэлмэришэнэй поезд, гагналгын агрегат, нүүдэл электростанци, техническэ машина болон бусадые абаа. Тэрэшэлэн контактна сети хангаха энергослужбашье элдэб түхеэрэлгэнүүдээр зэбсэгжүүлэгдэһэн байха юм.

Город дотор энэ транспорт хүгжөөлгэ, тэрэниие техническэ хэрэгсэлээр зэбсэгжүүлгэ— жэлһээ жэл бүхэндэ хүнүүдые олоор зөөхэ арга олгоо. Тэрэниие доро харуулагдаһан тоо баримта гэршэлнэ. Жэшээлхэдэ, 1959 ондо 9182 мянган хүн трамвайгаар ябаһан байгаа һаа, энэ жэлдэ 23000 мянган хүн зөөгдэбэ.

Трамвайн вагонууд жэл бүри улам олошорно. Хэрбээ 1959 онойхитой сасуулхада мүнөө трамваймнай парк 2,4 дахин үргэдхэгдөө.

Предприятиин оньһото техникээр зэбсэгжүүлэгдэхэтэй, арад зониие олоор зөөдэг болохотой хамта трамвайн хүдэлмэришэдэй мэргэжэл шадабари дээшэлүүлхэ талаар горитой хүдэлмэри ябуулагдаа. Хэдэн зуугаад хүн һуралсалда хабаадуулагдажа, ажалайнгаа мэргэжэл дээшэлүүлээ.

Орон дотор коммунис мүрысөөнэй дэлгэрэлгэ манай предприятиин коллективэй дунда үргэн дэмжэлгэ олоһон байха юм. Мүнөө коммунис ажалай ударник, бригада, цех болон коллективэй нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысөөндэ манай предприятиин 199 хүдэлмэришэд хабаадалсана. Тиихэдэ энэ хүндэтэ нэрэ зэргэ 104 хүндэ олгогдоо. Тэдэнэй дунда трамвай жолоодогшод Тамара Лумпова, Александра Черпякова, кондукторнууд Полина Соколова, Раиса Малышкина болон бусад оролсоно. Коммунис ажалай ударнигууд жолоошод Алла Калмакова, Зинаида Гатаулина гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай 19—69-дэхи поезд һайнаар ажаллана. Тэрэшэлэн Валентина Карнаухова, Екатерина Макарова гэгшэдэй жолоододог коммунис ажалай поездын бригаданууд поезднуудаа нарин нягтаар харууһалдаг, шадамараар ашаглаһанайнгаа ашаар даажа байһан поезднуудаа заһабарилгын хоорондо 183000 километртэ ябуулжа, 732 түхэригэй алмалта хэбэд. Депогой слесарь-электрик Владимир Толстиев, станочно түхеэрэлгын слесарь Владимир Наниханов, токарьнууд Евгений Лоскутников, Николай Кузнецов гэгшэд вагонуудые шанар һайнтайгаар заһабарилна.

Табан жэлэй туршада уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын талаар нилээд хүдэлмэри хэгдээ. Энэ үе соо 17 мянган түхэригэй алмалта үгэһэн 100 шахуу дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн байна.

Городой транспортые саашадань хүгжөөхэ ябадалда ехэхэн эрилтэ табигдана. Трамвайн харгы жэл ерэхэ бүри улам һунаагдаха. Мүн поезднуудые заһабарилха үйлэдбэриин хүсэн, техническэ зэбсэгжэлгэ бүри нэмээгдэхэ.

Ойрын жэлнүүдтэ трамвайн харгы мяханай комбинат хүргэгдөөд, Үдэ гол дээгүүр уһанайнгаа саада бэе гаргагдажа, городойнгоо линитэй нэгэдүүлэгдэхэ байна. Мүн шэлэй механизированнэ завод хүрэтэр трамвайн харгы табигдаха. Сибирь болон Алас-Дурнын городуудай трамвайнуудые капитальнаар заһабарилха трамвайн завод баригдахаар хараалагдана.

Мүнөө поезднуудые хүсэдөөр заһабарилха, шалган үзэхэ түхеэрэлгэтэй 100 вагон нэгэ доро оруулха багтаамжатай трамвайн депо баригдажа эхилэнхэй.

Хүдэлмэришэдэйнгөө байра байдал һайжаруулхын зорилгоор 88 таһалгатай гостинициин түхэлтэй хамтын байра барюулжа дүүргүүлхэ дүтэлөөбди. Ерэхэ жэлдэ тэрэ байрамнай ашаглалгада оруулагдаха. Дээдэ-Онгостой шадар 125 хүнэй һууритай хүүгэдэй саад 1964 оной эхеэр нээхэмнай.

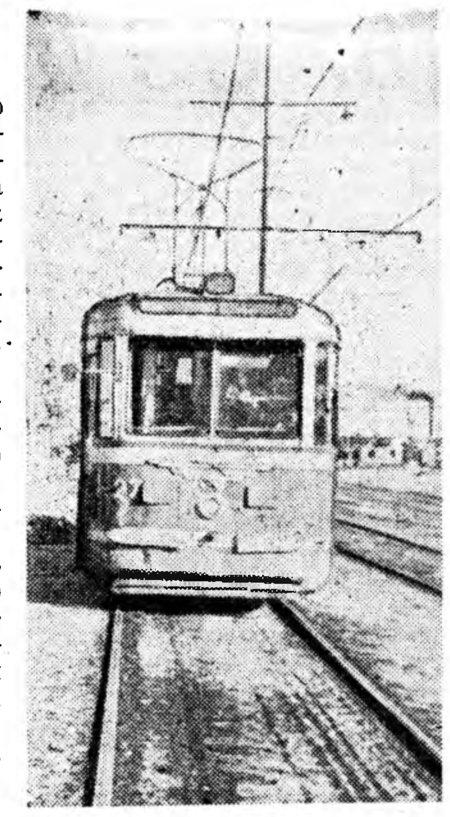
Шэнэ 1964 ондо 24 миллион хүниие трамвайгаар зөөлгэ хангаха зорилго манай урда табигдана.

**В. ШКАЕВ,**
трамвайн управлениин начальник.



**ЗУРАГ ДЭЭРЭ: коммунис ажалай ударник, 2-дохи классай кондуктор Александра Ивановна Червякова.**

С. БАЛДУЕВАЙ фото.



**ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Трамвай замдаа.**

## Профсоюзно-ажахын эдэбхитэдэй суглаан

Багдарин тосхондо болоһон аймагай профсоюзно-ажахын эдэбхитэдэй суглаан дээрэ профсоюзай XIII съездын дүн болон аймагай профсоюзна организациин зорилго тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдээ.

Элидхэлшэ, облпрофсоведэй гэшүүн нүхэр Деркач, суглаанда хабаадагшад съездын шиидхэбэри—профсоюзна организацинуудай бэелүүлхэ шухала программа болоно гэжэ тэмдэглээ. Тэрэшэлэн аймагай профсоюзна организацинууд хүдэлмэрээ зарим тэды һайжаруулжа, социалис мүрысөө, коммунис ажалай түлөө хүдэлөөе нилээд һайнаар хүтэлбэрилдэг болоо гэжэ тэмдэглэгдээ.

Мүнөө үедэ коммунис ажалай түлөө мүрысөөндэ 88 предприяти, цехүүд, бригада, артель хабаадуулагданх Коммунис ажалай ударни нэрэ зэргэдэ хүртэхын тү 2200 гаран хүн тэмсэжэ бай юм. Гадна олохон предпри тиин коллективүүдтэ энэ х дэтэ нэрэ зэргэ олгогдоһ байна.

Тэндэхи хүдэлмэришэд, а ба хаагшад үйлэдбэриие х тэлбэрилгэдэ, уралан нар жуулгын хүдэлмэридэ үр нөөр хабаадалсадаг боло байна.

Профсоюзай эдэбхитэд суглаанда хабаадагшад айм гай организациин хүдэлмэ дэ байһан горитой дутагд нууд тухай шүүмжэлээ.

Аймагай профсоюзно-аж хын эдэбхитэдэй суглаан х сэһэн асуудалнуудаараа зо хо тогтоол баталан абаба.

**С. Данжеев**

## *Байгаалияа хамгаалая, барандаа*

Ильчир нуур эхитэй, Ангар мүрэн адагтай Эрхүү голой уһан арюун тунгалаг. Тэрэ голдо аглаг үндэр Мундаргаһаа бууһан аршаан уһатай булагуудшье шудхана. Иимэ амидаралта һайхан уһанда байгаалиимнай баялигуудай нэгэн болохо элдэб түрэлэй загаһад үдэнэ. Жэшээлхэдэ, хадари, зэбгэ, тула, алгана, сурхай болон бусад загаһад амидардаг байха юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ эдэ загаһад ехэ хомор боложо эхилээ. Энэ хэбээрээ хорожо эхилээ һаа тэдэ загаһадай барагдаханшье холо бэшэ. Юун дээрэһээ иимэ ушар болоноб гэхэдэ, хулгайгаар загаһашалагшад энэ баялигые ехээр хорооно. Тэдэнэр уһанда тоол мэтын тэһэрдэг элдэб зүйлнүүдые хаядаг, губшадаг, гүр зүүдэг байна. Тииһээ тиитэр иимэ аргаар загаһа барилга эрид хорюултай. Ингэжэ загаһа хулгайгаар, хорюултай арга хэрэглэн баригшад ехэнхи ажалһаа хулжагшад байдаг.

Түнхэн нютагта хорюултай олзоборилго хэрэглэн загаһа баригшад үсөөн бэшэ. Хулгайгаар загаһа баригшад бариһан загаһаяа худалдажа олзо хэдэг заншалтай. Эндэхи милициин ажалтан тэдэ хулгайшадта тэмсэл һулаар ябуулна.

Загаһанай олоор үдэхы тулада хаа хаанагүй го горхонуудта гүльмээр заг һа бариха, уһанда тэһэрд зүйлнүүдые хаяха ябад лые огтолон хорихо шухал

Гэбэшье ажалшадай ам ралтынгаа үдэрнүүдтэ заг һа хахуулидаха ябадал хо рюултай бэшэ ха юм.

Энэ асуудалые наринаа хаража, байгаалиингаа бая лигые аршалан хамгаалх ажалшан бүхэнэй нанги уялга.

**С. Сотников,**
Түнхэнэй управлениин ургамалые хамгаалагша.

## Бидэнэрэй бодхоолсоһон тосхон

Бидэ барилгашад Каменск тосхондоо дуратайбди. Зунай һайхан сагта тэрэнэй шугам шэнги сэхэхэн гудамжануудаар ажалайнгаа һүүлээр үдэшэндөө ябаад харахадаш томо томо шулуун гэрнүүд, һургуули, магазин, сэсэрлиг, баглагар баглагар набшаһатай модод—город гэжэ һанахаар... Тиигээд байхадаа баярлаха, омогорхохо дуран ээлүүдгүй хүрэнэ. Эдэ бүхы барилганууд бидэнэрэй, барилгашадай, гараар бүтээгдэнхэй.

Харыт даа, 9-дэхи барилгын монтажна управлениин коллектив ганцахан 1963 ондо 24 байратай дүрбэн гэр, 180 хүнэй һууритай хүүгэдэй саад, дунда һургуулиин мастерской, библиотекын байшан, ресторан, ателье, Горно тосхоной клуб баряа, «Сибирь» гэжэ кинотеатр —каменскынхидай омогорхол.

Манай бригадын будагшадай хүдэлмэри тухай дурдангүй гаража болохогүй. Тэндэ олон үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд ажаллана. Эдэнэр: ород, немец, татар, литва, мордва эхэнэрнүүд. Будагшад—эдэ эхэнэрнүүдэй хэниинь һайнаар хүдэлнэб гэжэ хэлэхын аргагүй. Бултадаа өөрынгөө хэрэгэй түлөө оролдолго хэшээлтэйгээр ажаллаһад. Иимэ хүнүүдээр хүдэлхэдэшье хүнгэн даа.

Бригадын гэшүүд хоорондоо бэе бэедээ туһалалсадаг, нүхэдэй харилсаатай байдаг. Бидэнэр, хуушан хүдэлмэришэд залуушуулда өөһэдынгөө хүдэлмэриин дүй дүршэл заажа үгэдэгбди. Тэдэнэр манай хэлэһэн, зааһан юумые ехээр һонирхон, тэрэниие ажалдаа хэрэглэдэг. Мүн өөһэд хоорондоо хэхэ ажалаа зүбшэжэ, барилгаяа түргэнөөр, шанартайгаар хэжэ дүүргэхые оролдодог байнабди. Тиимэһээ бригадымнай хүдэлмэри урагшатайгаар бүтэнэ. Тиимэһээ барилгые сагһаань урид дүүргэнэбди.

Хуушан жэлые үнгэргэжэ байхадаа, энэ жэлдэ яһала һайнаар хүдэлөөбди. Түсэбөө дүүргээд, тэрээнһээ гадуур 36 байратай нэгэ гэр тосхонойнгоо ажалшадта бэлэн болгожо үгэбэбди.

Бригадымнай гэшүүд туйлаһан амжалтаараа һанаагаа амарнагүй. Энэ һарада болоһон КПСС-эй ЦК-гай Пленум болон СССР-эй Верховно Соведэй сесси шэнэ, туйлай ехэ зорилго хараалаа. Бүхы совет хүнүүдтэеэ хамта тэдэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахабди гэжэ үгэеэ үгэнэбди.

**Е. Волошина,**
9-дэхи СМУ-гай коммунис ажалай бригадын бригадир.

### Сагай уларил

**Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэй байха, саһан орохогүй. Баруун зүгһөө һулаханаар һалхилха. Улаан-Үдэдэ үглөөгүүр 33—34, үдэртөө 23—25 градус хүйтэн болохоор багсаагдана.**

**Декабриин 25—26-най үдэрнүүдтэ республика дотор үүлэтэйшэг байха, зарим нютагуудта саһан орохо. Баруун зүгһөө һулаханаар һалхилха. Байгал шадар һүниндөө 25—30, үдэртөө 10—15, бусад нютагуудта һүниндөө 35—40, үдэртөө 20—25 градус хүйтэн болохоор хүлеэгдэнэ.**

## Хилын саанаһаа

### США-гай сенадта

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Социалис оронуудтай США-гай наймаа хэхын тулада мүнгэ зөөри һомололгодо правительствын хабаадалгые хорихо гэһэн шиидхэбэри түлөөлэгшэдэй палата гаргаһан байгаа. Энэ шиидхэбэриень США-гай сенат буруушаагаа.

Үндэр дуунай болохын урда тээ президент Джонсоной конгресстэ эльгээһэн бэшэг уншагдаа. Худалдаа наймаа эрхилэлгэ США-да ашатай туһатай гэжэ энэ бэшэг соонь онсолон тэмдэглэгдэнхэй.

Хариин гүрэнүүдтэ туһаламжа үзүүлхэ программа бэелүүлхэ зорилгоор правительствын эриһэн мүнгэ зөөриие хороохо гэжэ түлөөлэгшэдэй палата шиидхэһэн юм. Энэ шиидхэбэриие сенаторнууд мүн лэ буруушаагаа. Энэ программа бэелүүлхын тулада 3.272.500 мянган доллар һомолхо гэжэ хараалһан хуулиин проектые сенат баталһан байна.

## ООН-ой Генеральна Ассамблейн XVIII сессиин дүнгүүд тухай советскэ делегациин мэдүүлгэ

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 21. (ТАСС). ООН-ой Генеральна Ассамблейн XVIII сессиин хүдэлмэриин дүнгүүд тухай тус сессидэ хабаадаһан советскэ делегациин мэдүүлгэ эндэ толилогдоо.

Мэдүүлгэ соо иигэжэ заагдана. ООН-ой Генеральна Ассамблейн XVIII сессиин онсо шэнжэнь гэхэдэ, агаарта, замбуулинай дайдада, уһан доро ядерна зэбсэг туршалгые хорихо тухай Москвагай договорой баталагдаһанһаа уламжалан уласхоорондын шахардуу шанга байдалай һуларжа байһан үедэ энэ сесси үнгэрөө. Сессиин боложо байха үедэ гүрэнүүд нилээд ехээр үгэеэ ойлголсодог байгаа, тиигэжэ шахардуу шанга байдал һуларуулгада туһалхаар хэдэ хэдэн шэнэ шиидхэбэринүүдые нэгэн һаналтайгаар гаргаһан байха юм.

Генеральна Ассамблейн XVIII сессиин һайн дүнгүүдэй тоодо юун оролсоноб гэхэдэ, ядерна гү, али хүн зониие олоор хюдаха ондоошье зэбсэгтэй хэмэл одонуудые газарые тойрон дабшаха замда гаргахаһаа бэеэ барихыень бүхы гүрэнүүдые уряалһан резолюци нэгэн дуугаар баталан абтаа.

Буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, хүсэдөөр хуряаха тушаа мэдүүлгэ соо иигэжэ хэлэгдэнэ:

Генеральна Ассамблей хадаа 18 гүрэнэй түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн комитедые буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, хүсэдөөр хуряаха тухай асуудалаар хэлсээгээ үргэлжэлүүлхыень юрэнхыгөөр уряалаад лэ хизаарлаһан байха юм. Энэ шиидхэбэри 18 ороной комитедэй хүдэлмэрилхэ гол шэглэл тухай эли тодо заабари үгөөгүй дээрэһээ буу зэбсэг хуряаха асуудал түргэнөөр шиидхэхэ хэрэгтэ туһалжа шадахагүй ха даа.

Уласхоорондын шахардуу шанга байдал һуларуулха, буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, хүсэдөөр хуряаха ябадалда туһалхаар дурадхалнууд, тэрэ тоодо гэнтэ добтолгые зайсуулха, ядерна зэбсэггүй зононуудые байгуулха талаар хэмжээ ябуулганууд, ядерна болон бусад зэбсэг саашадань дэлгэрүүлгые зайсуулха талаар хэмжээнүүд Ассамблейн мүнөөнэй сесси дээрэ ехээр дэмжэгдэһэн байна.

Латиин Америкые ядерна зэбсэггүй зоно болгохо тухай асуудалаар Бразилиин, Мексикын болон тус түбиин бусад оронуудай дурадхалые Генеральна Ассамблей мүн лэ зүбшэн хэлсээ. Советскэ Союз хадаа Латиин Америкые ядерна зэбсэггүй зоно болгохо гэһэн һанамжые гол түлэб дэмжэхэ байна. Гэбэшье, Латиин Америкэдэхи США-гай ядерна болон бусад баазанууд тухай резолюциин проект соо эли тодоор бэшэгдээгүй дээрэһээнь энэ проектын үндэр дуунда табигдахада, Советскэ Союз, Куба болон бусад хэдэн гүрэнүүд һаналаа бариһан байна.

Буу зэбсэг хуряаха талаар Генеральна Ассамблейн XVIII сессиин хаража үзэһэн асуудалнуудай дүнгынь иимэ байна. Эдэ дүнгүүд нэгэ талаһаа зарим найдабари түрүүлнэ гэбэшье, нүгөө талаһаа буу зэбсэг хуряахын түлөө шанга тэмсэл хэхэ шухала болоно гэжэ харуулжа үгэнэ.

Колониальна гурим усадхалгатай холбоотой асуудалнууд сессиин хүдэлмэридэ урда мэтэ гол һууринуудай нэгые эзэлһэн байгаа гэжэ мэдүүлгэ соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

ООН-ой хоёр гол органдо—Аюулгүйн Соведтэ, Экономическа болон социальна соведтэ, тэрэшэлэн генеральна комитедтэ Африка болон Азиин оронуудые зүбөөр түлөөлүүлхэ тухай асуудалда ехэ анхарал хандуулагдаа.

ООН-ой гол органуудта зүбөөр түлөөлэгдэхые Ази, Африкын оронуудай эрмэлзэлгые Советскэ Союз бүрин хүсэдөөр дэмжэнэ.

Гэбэшье ООН-ой гол органуудай составые үргэдхэхын тулада организациин уставта зохихо хубилал нууд оруулагдаха ёһотой юм. хубилалтануудые Аюулгүйн С дэй саг үргэлжын 5 гэшүүд бү даа һайшааха зэргэтэй. Теэд Аю гүйн Соведэй саг үргэлжын гэш дэй нэгэнэй—Хитадай Арадай публикын хуулита эрхые ОО һэргээхэ ябадалда баруун гүрэ дахяад һаад ушаруулаа. Тии тус асуудал XVIII сесси дээрэ ши хэлгые таһалдуулһан байха Ушар иимэһээ уставай эрил ёһоор тэрээндэ мүнөө хубила оруулха аргагүй болонхой.

Иимэ ушар байдалай тохёол байһан дээрэһээ советскэ делег хадаа Аюулгүйн Соведэй бо ЭКОСОС-ой составые үргэдхэхэ хай резолюциин проектые бур шаажа дуугаа үгэхэ баатай боло байна.

Тиигэбэшье резолюцинуудай д сагдаһан проектнүүд Генерал Ассамблейгээр баталан абтаһан той болоошье һаа, мүнөөнэй байдалда бэелүүлхын аргагүй. Т мэһээ бултанда тааруу шиидхэбэ нүүдые дурсагдаһан хоёр орга баталан абахын тулада Африка лон Азиин оронуудай түлөөлэл хангаха тухай асуудалаар һанам нуудаа мэдэлсэлгые үргэлжэлүү шухала. Иигэжэ һанамжануудаа дэлсэлгэдэ Советскэ Союз хабаа сахаар бэлэн байна. Тиихэдээ Аю гүйн Соведтэ болон Экономиче социальна соведтэ элдэб гүрэн дые түлөөлхэ тухай асуудал ши хэхэдээ социалис оронуудай аша һа хараада абтаха ёһотой гэжэ дэнэр тоолонобди.

Сессиин гол шухала политиче дүн гэхэдэ, энхэ тайбанаар зэргэ шон байха гол ёһонуудые бэелү жэ, мүн хэдэ хэдэн бодото тодорх шухала асуудалнуудаар гүрэнүү үгэеэ ойлголсохо, харилсаа хол тогтоохо политика үрэ ехэтэй г харуулжа үгөө.

### Финляндиин шэнэ правительствын программа

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС). Тушаалһаа бууһан парламентскэ правительствын орондо республикын президентын томилһон чиновнигуудай шэнэ правительствын программа толилогдоо. Тэрээн соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Правительство хадаа гадаадын политикын талаар бэеэ абанги байха, бүхы хариин гүрэнүүдтэй, илангаяа хүршэ оронуудтай һайн харилсаатай байха урдын хараа шэглэл баримталха. Гадаадын худалдаа наймаа али бүхы талаарнь һаадгүйгөөр үргэлжэлүүлхын тулада правительство бүхы юумэ хэхэ хүсэлэнтэй.

Гүрэнэй зөөри алмаха талаар нарин политика правительство бэелүүлхэ хүсэлэнтэй гээд программа соо онсолон тэмдэглэнэ.

### КАМБОДЖЫН ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ЭРИЛТЭЭР

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Хэблэлэй асуудалнуудай талаар США-гай гүрэнэй департаментын түлөөлэгшэ Р. Филлипс үсэгэлдэр иигэжэ мэдүүлээ. Холбоото Штадууд хадаа Америкэһээ Камбоджодо байдаг бүхы сэрэгэй, экономическа болон культурна түлөөлэлгын зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдые дуудахань (энэнь Камбоджын правительствын эрилтээр бэелүүлэгдэхэнь —редакциин ажаглалта). Тиихэдэ дипломатическа хүдэлмэрилэгшэд тэдэнэй тоодо оролсоногүй. Филлипсэй хэлэһэнэй ёһоор США-гай дипломатическа хүдэлмэрилэгшэдые Пном-Пеньһээ дуудахые Камбоджын правительство Холбоото Штадуудые үшөө гуйгаагүй.

### „Амгалан ёһоной аяншалга“

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Москва инженер Позднеевэй бүлэ һа Нью-Йорк ерээ. Америкын стра вой агент Маккензиин бүлын ур лаар москвагайхид рождество һайндэрые Портсмут (Огайо шт городто үнгэргэхэ юм.

**Редакторай орлогшо**
**Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.**

## ТОБШОХОНООР

☆ Смоленскэ областиин Дорогобужска азотно үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилгын заводой барилга эхилбэ. Тус завод ехэ химиин баригдажа байһан 200 заводай нэгэниинь юм. РСФСР-эй минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилдэг шухала заводуудай дунда тус завод КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ нэрлэгдэһэн байха.

☆ КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй болоһонһоо хойшо үнгэрһэн саг соо Украинын дээдэ һургуулинууд химиин промышленностиин 20 мянган мэргэжэлтэдые бэлэдхэн гаргаба, һаяын жэлнүүдтэ бүри олоор бэлэдхэдэг болохо. Энэ жэлдэ химиин факультедтэ гурба дахин олон студент һураха болоо.

⊙ Ураалай, Саратовай областиин, Барнаулай ехэ химиин заводуудта шэгнүүрэй түхеэрэлгэнүүд болон лабораторно хэрэгсэлнүүд Кокчетавһаа олоорнь эльгээгдээ. Тус продукци бүтээдэг Кокчетавай механическа завод жэлэйнгээ түсэб дүүргээ.

Целиннэ совнархозой бусадшье предприятинууд химиин захилнуудые мүн лэ дүүргэжэ байна. Машина бүтээгшэд ороной химиин заводууд болон барилгануудта 10 гаран мянган элдэб янзын машина, аппарат болон бусад хэрэгсэлнүүдые энэ жэлдэ бүтээн гаргаба.

⊙ РСФСР-эй Автомобильна транспортын, шоссе харгын министерствын авто-ажахынууд арбан нэгэ һарын турша соо арба миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэ зөөбэ.

⊙ «СК-2,6 А» гэжэ силос хуряадаг шэнэ түхэлэй комбайнууд «Гомсельмаш» заводто (Белоруссии) олоноор бүтээгдэжэ эхилбэ. Урдань бүтээгдэдэг иимэ түхэлэй машинануудһаа шэнэ комбайн нилээд илгаатай юм.

СПОРТ

## Мүльһэн дээрэ мотоциклистнууд

Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр. Үглөөгүүр һэрин гэһээ хүбэн сагаан саһа шэдэлһэн һалхи, шуурган... Тиигэбэшье, мүльһэн дээрэ мотоциклистнарай урилдахые хараха дуратайшуул «Динамо» стадиондо олоороо суглараа. Үдэрэй 11 час 30 минутада мүрысөөнэй туг үргэдхэжэ, спортсменүүд мүльһэн дээрэ «тахын» мүр гаргажа эхилбэ. Түрүүшын ээлжээндэ гараһан Эдуард Лаптев, Василий Богданов, Василий Махалов гэгшэдэй хоорондо шанга тулалдаан болоно. Мүрысөөнэй эхилэн сасуу Эдуард Лаптев газаа нэмэн, бултанаа ахижа ороно. 400 метрэй зайе дүрбэ дахин тойроһон Эдуард нэгэ минута 28 секунда соо гаталжа эрхимлэбэ. Василий Богданов хоёрдохи хүн фиништэ хүрэжэ, нүгөөдэнь—Василий Махалов гурбадахи һуури эзэлээ. Залуу спортсмен Василий Махаловай унажа ябаһан машина гурбадахи тойролгодоо эбдэржэ, урагшагүйдэһэн байна. Энээнэй удаа цүгөөдэ гурбан спортсменүүд—Ошурков, Бурдинский, Бурдуковский гэгшэд урилдаанда табигдана. Эдэнэр сооһоо Олег Ошурковой машина тогтон торонгүй харайжа, һайн саг харуулаа. Тиигэбэшье, Олег түрүүшын ээлжээндэ эрхимлэһэн Эдуард Лаптевай саг һайжаруулжа шадаагүй. Мүльһэн дээрэ урилдаһан эдэнэр бултадаа хойно хойноһоо һубарилдан удаадахи урилдаандаа табигдана. Эндэ спортсмен бүхэн 1600 метрэй зайе 4 дахин тойрохо байгаа бшуу. Ээлжээн бүхэндэ һайн саг харуулһан Эдуард Лаптев 6400 метрэй зайе 6 минута 10,3 секунда соо гаталжа, түрүү һуури эзэлбэ. Хоёрдохи, гурбадахи һууриин түлөө болоһон тулалдаанда Олег Ошурков, Василий Богданов, Василий Махалов гурбан хоорондоо ана мана тулалдажа, машинын хүсые бии шадалаарнь хэрэглээ... Заахан —400 метрэй зайда машинын хурдан гүйдэл дундуур үрдижэ, жолоодон залаха гээшэ тиимэшье бэлэн, амар бэшэ ха юм. Тиигэжэ урилдажа ороһон эдэ гурбан ээлжээ ээлжээгээр үбдэг тулама саһа руу ороод гү, али эгсэ тойролгон дээрэ халтираадшье абана. Эдэ бүгэдэ һайниие хүсэгшэдэй һанаа зобооно. Василий Махаловай унажа ябаһан машина дүрбэдэхи тойролгодоо эбдэржэ, һаад тойбо ушаруулаа. Дүн гаргахада хамта дээрэнь 6 минута 34,5 секунда харуулһан Олег Ошурков хоёрдохи, Василий Богданов гурбадахи һуури эзэлһэн байна. Мүрысөөндэ эрхимлэһэн спортсменүүдтэ ДОСААФ-ай республиканска комитедэй грамота, үнэтэ шангууд барюулагдаа.

—Мүльһэн дээрэ үнгэргэгдэһэн мүрысөөн манай республикада хоёрдохёо боложо байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ тус мүрысөөндэ хабаадалсагшад энэ зайе 6 минута 14 секунда соо гаталһан юм. Харин мүнөөдэр болоһон мүрысөөндэ нэгэдэхи АТК-гай жолоошон Эдуард Лаптев тэрэ сагые һайжаруулжа, 6 минута 10,3 секунда харуулба ха юм. Хойшодоо иимэ мүрысөө хирэ хирэ болоод үнгэргэжэ байхабди,—гэжэ мүрысөөнэй главна судья А. Ф. Вишняков хөөрэнэ.

**Т. Бадмаин.**





ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **мүрысөөндэ эрхимлэһэн Эдуард Лаптев. Эдэнэрэй дунда гурбадахи һуури эзэлһэн ДОСААФ-ай республикын комитедэй автомотоклубай тренер Василий Богданов урилдаанда ябана.**

Л. ХАЙДУРОВАЙ фото.

**БУРЯАД ҮНЭН**

4-дэхи нюур.
1963 оной декабриин 24.

### Манай адрес, телефонууд

**АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.**

**Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.**

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00608. Зак. № 7120.